

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKEMÉTI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VII. ERZSÉBET-KRT 18 SZÁM
TELEFON: 1-363-6LELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

„Mi lesz a zsidókkal?”

Peterdi Andor; Kóbor Tamás 70 éves

A zárszámadás és mérleg titkai

Milyen célt szolgálnak a rendkívüli kiadások?

Írta: HÁMOS GYULA

Miután nagyon sokan vannak, akik nem tudják mi az virement, először tisztázzuk ennek a szónak értelmét. *Virement* (francia szó, olv. virman) vagyis *átruházás* „az állami költségvetésről szóló törvény végrehajtásánál követett az az eljárás, amely szerint az egyik költségvetési fejezet, cím, vagy rovat alatt megtakarított hitelösszeget egy másik fejezet cím, vagy rovat alá fordítják. Ez a hitel átruházás — virement — általában tilos; a költségvetési törvénynek egy külön szakaszában azonban évről-évre tételenként megállapítja a törvényhozás azokat a fejezeteket, címeket és rovatokat, melyek között az átruházást arra az évre kivételesen megengedi. A rovatokon belül az alrovatok és tételek között az átruházás meg van engedve.

A pesti hitközség előljárósági jelentésében évről-évre olvashatjuk, — és itt idézzük az 1936. évi jelentésből — „...az egyes ügyosztályok között mutatkozó és kimutatott eltérések, (ez a közgyűlésig engedélyezett hitelek elszámolására vonatkozik) közgyűlési jóváhagyást nem igényelnek, mint-hogy a közgyűlés 1935 december 29-én adott felhatalmazása alapján az előljáróság virement joggal élhetett, nemcsak az egyes ügyosztályok költségvetésében, ha-

nem az egész költségvetésen belül is.”

A közgyűlés tehát mindenkor általános felhatalmazást ad az előljáróságnak, hogy élhet a virement joggal és teljes tetszésére bízta, — szerintünk szabályellenesen —, hogy a költségvetésen belül hogyan számolja el, *ha tehát úgy tetszik akár diskrecionális címen is*. Közgyűlési jóváhagyásra úgyszíves szükség. A nagytorkú érdekeltek s a széles tenyerű udvaroncoknak ugyis mindegy, akár virement-nal, (a legtöbbje azt se tudja mi az) akár anélkül, mindenképpen megvannak elégedve az előljáróság működésével s mintahogy a multban, úgy a jelenben is hozzáértés nélkül — amely a vezetőség szempontjából kívánatos, — elfogadnak mindent.

A virement az állami életben, amint látjuk *igen szigorú kautélához van kötve*. A hitközség a virement jogot átvette, de szigorú alkalmazását már kevésbé.

Nem tudunk szabadulni attól az érzésünktől, hogy az előljáróságnak oka volt kérni a közgyűléstől a virement jogot, amellyel mód nyílik a szabályszerű ellenőrzés megfűsítésére.

Jogellenes tehát a virement igénybevétele oly módon, hogy a közgyűlés az előljáróságnak álta-

lános felhatalmazást adjon a teljes számadási évre — utólagos közgyűlési ellenőrzés és jóváhagyás nélkül.

Most pedig vizsgáljuk meg az adógazdálkodás körül mutatkozó rejtélyeket. Az egyes években kiadott jelentések szerint:

1934. évben megadóztatva maradt 61.313 adózó, mindössze 2.316.981 pengő kultuszadóval.

1935. évben megadóztatva maradt 61.498 adózó, mindössze 2.267.524 pengő kultuszadóval.

1936. évben megadóztatva maradt 61.680 adózó, mindössze 2.201.794 pengő kultuszadóval.

Ezen összegek az adókiivetési eljárás befejezése után állapítottak meg. Tehát az összes fellebbezések és felszólamlások után, amikor az adófizetők nagy tömegeit, így pl. 1936. évben 1680 adózót voltak kénytelenek az adófizetők névsorából kihagyni, továbbá az I. és II. fokon megállapított adókból évenként kb. 150—170.000 pengőt elengedni.

Miután ismeretes, hogy a hitközség nem bánik kesztyűs kézzel adófizetőivel s adózóival, *feltűnő, hogy az ilyen szigorúan megroszált adóeljárás után*

1934. évben 1.306.946 P

1935. évben 1.314.975 P

1936. évben 1.311.260 P

kultuszadó van csak bevételezve a zárszámadásban.

Az évi jelentésben közzétett adókiivetési összeg és a zárszámadásban kimutatott adóbevételi összeg között tehát kb. 1 millió pengő különbség mutatkozik.

Ebből azt következtetjük, hogy vagy az *előjárósági jelentés* nem fedi a tényeket, mert alig hihető, hogy a szigorú retortán átment adózótól a kivett összegnél 40 százalékkal kevesebb adó folyik be, — itt meg kell jegyeznünk, hogy a pénzügyigazgatóság jelentése szerint a fővárosban a kivett állami adók 90 százaléka befolyik, — vagy a *pénzügyi ügyosztály által kimutatott bevétel nem egyezik az adókönyvekben bevételezett adóösszegekkel.*

A kívülálló előtt tehát úgy tűnhet fel, hogy ez a nyilvánvalóan alacsony adó bevételi összeg talán a virement jog gyakorlásának az eredménye, mely, ha úgy van, további láncszeme azoknak a homályos és érthetetlen számadási té-

teleknek, amelyekre eddig sem adott feleletet a hitközség vezetősége.

Említésre érdemes még annak a feljegyzése, hogy az adókövetési osztály alkalmazottainak illetményein kívül a kultuszadó kivetése, összeírása, beszédese évente a 100 ezer pengőt meghaladja.

Szívesen venne tehát erre vonatkozólag a közvélemény megfelelően indokolt magyarázatot, melynek megadása kötelesség is!

Természetesnek tartjuk, hogy Síp-utca m. sz. tagjai egymás között cáfolni fogják cikkünket, de nem cáfolhatják meg a közölt számadatokat, valamint a virement-t, mint számadási zsonglór mutatványt.

Hogyan mentette meg a kaposvári kórház lelkésze egy zsidó beteg életét

Kaposvár, 1937. szeptember.

Egész Kaposvár annak a hősi és önfeláldozó magatartásának hatása alatt áll, melyet *Vaskuthy József*, a kaposvári közkórház római katolikus plébánosa mutatott néhány nappal ezelőtt.

A múlt hét végén súlyos gyomorvérzéssel beszállították a kórházba *Bunczlauer Ernőt*, a Turul szálloda igazgatóját. Az orvosi vizsgálat azonnali operációt látott szükségesnek, azonban a nagybeteget a súlyos vérvesztéséggé annyira legyöngítette, hogy a műtétre gondolni sem lehetett. Segíteni azonban csak műtéttel lehetett rajta. Ekkor jelentkezett *Vas-*

kuthy József lelkész és felajánlotta a vérét vérátömlesztés céljára. A vérátömlesztést azonnal végre is hajtották és mintegy öt deciliter vért ömlesztettek át a lelkész véréből az igazgatóba. A vérátömlesztés után a nagybeteg állapota annyira javult, hogy másnap reggel dr. Szabó Ince sebész-főorvos végrehajtotta az operációt, mely teljes sikerrel járt.

A hőslélkü katolikus pap gyógyó példáját adta annak, mit jelent az igazi emberszeretet és hogyan kell megvalósítani azokat az ígéket, melyeket a papnak a szószékről hirdetni hivatása és kötelessége.

megbeesülésre méltó munkában.

A főrabbi után dr. *Kriszhaber Adolf*, a hitközség elnöke köszönti az ünnepeket, majd *Biró Géza* miniszteri tanácsos, a *Chebra* elnöke *Diósi Jenő*, a hitközség főtitkára a tisztviselők és a tisztviselői egyesület nevében. Sorban jönnek a különböző intézmények vezetői, hogy néhány meleg szóval ők is részt kérjenek az ünnepségből. Végül *Siróta Sándor* főkántor énekli el ez alkalomra írt zsolnártját az orgona bűgása közben.

Ki az, akit így ünnepelnek a község vezetői, akinek negyedszázados munkáévfordulóját így díszes

külsőségek jelölik. Vezető főtisztviselő...? Előjárósági tag...? Előkelő hittestvér...?

Egyik sem! Egyszerű alkalmazottja a hitközségnek *Schwarz Ferenc*, a templom egyik samesze. Szerény, csendes, szolgálatkész ember, aki, amikor nincs a templomban elfoglalva, a budai utcákat járja, hogy beszédje a hittestvérek adójárulékait és adományait. De, aki mindkét munkáját, a templomit és a beszédit egyforma szorgalommal, lelkesedéssel és megbízhatósággal végzi. Megérdemli az ünneplést.

De... de... egy kérdés ide tolakodik. Pesten is így történt volna?

A mohácsi hetivásár és Jom Kippur

Mohács, 1937. szeptember

Ennek a kis cikknek azt a címet is adhatnám: Történik hát néha *Mohácson* is valami vagy dr. *Flesch* diadala. Tudni kell elsősorban, hogy kedves papunk egyik felekezeti lapban pár év előtt cikket írt, melyben egyenesen követelte, a megyétől, hogy az ősidők óta minden hét szerdáján és szombatján tartani szokott hetivásárt helyezze át: a szombatot tudniillik péntekre, hogy ezen a módon a mohácsi zsidók a szombatra eszközendő szükséges bevásárlásokat rendben végezhessek, de ettől eltekintve, módjuk és alkalmuk legyen a szombati istentiszteleten is jelen lenni. Mert a szombati hetivásár elvesztett haszna behozhatatlan. Így a zsidó kereskedők abba a súlyos dilemma kerületébe kerültek, hogy vagy a hetivásárt mulasztják el, vagy kénytelenek megsérteni a szombatot és templom helyett hetivásárra menni.

Most végre elégtétel adatott a kedves főrabbinak. A folyó évben a r. katolikusok *Kis Boldogasszony* ünnepe szerdai napra esett, amikor a katolikus kereskedők kerültek volna abba a helyzetbe, hogy vagy templomba mennek, vagy hetivásárra. Azonban mi történt? Városunk derék polgármestere, aki szíven viseli a jobbára katolikus lakosságnak érdekeit, elrendelte, hogy az ünnepnapra eső hetivásár szerda helyett esütörtökön tartassék, így kárt sem szenvednek és templomba is mehetnek. Ami nagyon helyes dolog. Az idei *Jom Kippur* azonban ugyancsak szerdai napra esett, tehát vásáros napra. Mire derék és igazgárszerető polgármesterünk elrendelte, hogy ez a hetivásár is esütörtökre helyeztesse át. Így is történt és ez volt dr. *Flesch* főrabbi diadala.

Kerék Nándor

Követendő példa...

Szukkosz első napja. Az Öntőház-utcai templom. Egymásután járulnak a tóra elé azok, akiket alijával tisztelt meg a budai hitközség vezetősége.

Egyszerre csak felfigyel a templom. Alig mondja el az egyik tóra elé hívott testvér a szokásos áldást, amikor odalép hozzá dr. *Kiss Arnold* vezető-főrabbi és meghatott hangon, gyönyörű beszédben üdvözli abból az alkalomból, hogy huszonöt évet töltött a hitközség szolgálatában fáradhatatlan, hűséges,

Kóbor Tamás 70 éves

Irta Peterdi Andor

Tollamat bemártom a tintába: cikket írok a 70 éves Kóbor Tamásról. A nekikészülődés bizony igen könnyen ment, ahogy magamban átgondoltam a kiváló férfiúról való mondanivalóimat, úgyhittem, hogy sémán és gyorsan meg is írom az ilyenkor szokásos felköszöntőt, a nagyszerű publicista, író és szerkesztő egészségére, kérve a Gondviselést: adjon neki továbbra is erőt, egészséget az emberi kor legvégsőbb határáig, hogy úgy munkálkodhasson tovább is a nemzet és a köz javára.

Igen, az efajta születésnap üdvözlöt azután fel is lehet virágozni néhány költői mondattal s kész a szokványos ünnepi cikk.

Ilyenformán a 70 éves ünnepelt megkapja a magáért, ami őt ilyenkor megilleti s az olvasóközönség is helyesléssel bölintgat, vagy meglepődik az idő gyors múlásán, ugyancsak ezt gondolja magában: „Éltesse az Isten Kóbor Tamást még egyszer 70 évig, mert sok szépet olvastam már az életben ő tőle.” Ám, a másik pillanatban már az olvasó saját ügyesbajozatára gondol, s meglobogtatva az újságot, leteszi és maga elé bámul.

De én úgy érzem, hogy Kóbor Tamással mégsem lehet ilyen egyszerű pohárköszöntővel végezni az ő 70-ik születése napján. Amikor ő ma is ott áll a posztján frissen és duzzadó teremtőerővel, teljes harcikészségben, ahova elhivatása állította őt évtizedekkel ezelőtt.

Nem egyszerű feladat tehát őt ünnepelni, amikor ő még mindig aktív és dolgozik. Egyre felfelé ívelő pályafutása során minden megváltozott körülötte, mondhatni az egész világ más ábrázatot kapott, országok széthulltak, királyságok eltűntek, a föld most is nyugtalanodik az emberiség lába alatt, háborús tüzek gyúlnak fel itt is, ott is a kontinens távolában és csak ő Kóbor Tamás áll sziklaszilárdan és rendületlenül hite, meggyőződése és világszemlélete csorbítatlanságával valameddig csak egy talpalatnyi nyugodt rög van a lába alatt.

Ez a tántoríthatatlansága mutatja ennek az írónak rendkívüli

egyéniességét s ezért több ő a mi számunkra, mint rendes körülmények között a közíró és költő, ha valamilyen jubileumhoz érkezik.

Kóbor Tamás írói és publicisztikai munkássága korszakot jelez a magyar életben, mert a polgári demokráciát s a liberális gondolkodást döntően befolyásolta kialakulása során s ma, amikor ezt a világszemléletet sok halálos veszedelem fenyegeti minden oldalról, kétszeresen éreznünk kell a Kóbor Tamás-szerű kemény bárdok jelentőségét. Ma is itt látjuk őt az ostromlottak élén hadakozni, hogy argumentumaival logikus és felelősségteljes gondolkodásával megakadályozza a társadalmi egység felbillenését s az ártó szellemek felülkerekedését. A liberális és demokratikus életszemlélet egyik legkimagaslóbb publicistája ő s 70 esztendejével a vállán, olyan friss, lendülettel és meg nem alkuvó, mintha csak félnyire volna élete korának.

Ismételten csak azt hangúlyozhatjuk, hogy sohasem volt nagyobb szükség Kóbor Tamás észére, tollára és töretlen tehetségére, mint éppen napjainkban, amikor olyan inségesen kevés a józan, világosan ítélő és bátor ember közöttünk.

Javulnak a viszonyok!

A bizalom az egész világon kezd visszatérni, a nyugtalanság enyhül, aminek egyik jele a pénz olcsósága. A tőke újból elhelyezkedést keres, **emelkedik** a vállalkozói kedv, **csökken** a munkanélküliek száma, a fogyasztóképeség növekszik, a kereseti viszonyok **jobbak**, az idegenforgalom növekszik, **és így az Őa helyzete is jobb lesz;**

miért vár tehát rendelésével az új osztálysorsjátékra?

A főújságosok kéri t. olvasóinkat, hogy sziveskedjenek megbízásukat minél előbb feladni. **FIZETNI** van idő legkésőbb az **október 16-án** kezdődő húzás előtt.

Új sorsjáték - új reménység!

Osztálysorsjegyet venni nem fölösleges kiadás, hanem élet-szükséglet.

Ezért hiszem, hogy nem is véletlen a 70 éves Kóbor Tamás mai frissessége és munkabírása. Szükségünk van az erejére s kiváltságos tehetségére s ezért a Gondviselés megsejtvén e szükségszerűséget, megőrzi számunkra az író fizikai épségét és szellemi ereinyeit.

Mi csak halászak lehetünk a Mindenhatóknak, hogy így megőrzi ezt az áldott értékünket.

És most, Kóbor Tamásunk 70 esztendejénél tudjuk csak igazán felérni ésszel, hogy *mi csoda könynyelmű és káros valami, ha: tudósokat, professzorokat, akik éretten és hivatásukban kivirágozva kényszernyugdíjba mennek s amikor zsenijük a legértékesebb egy élet tudományos eredményeivel félretörljék és tétlenségre kárhöz-tatják őket.*

Hát mi másképp gondolkozunk, mi valóban boldogok vagyunk, hogy Kóbor Tamást nem lehet kényszernyugdíjba küldeni, mert nekünk szükségünk van az ilyen érett és bölcs tehetségekre és olvasván mai írásait fiatalnak, erősnek és nélkülözhetetlennek érezzük őt.

A *tehetségnek nincsen kora*, mert az isteni tűz élesíti és öröké fiatalítja a szívet és esztét. Ezért minket az ember hetven éve nem érdekel, csak egyedül Kóbor Tamás az író, aki évek és kor nélkül áll előttünk, frissen és tehetségesen és mert ma is dolgozik mindannyiunk igaz örömeire.

— Szülők figyelmébe! Ha gyermekét télen át kevés költséggel jól akarja a fővárosban elhelyezni, ott ahol napi ötszöri bőséges és szigorúan rituális ételmezésben, egészséges komfortos lakásban, mosás, fűtés-, világítás és házi orvosi kezelésben részesül és emellett otthoni felügyelet alatt áll, küldje a MINOSZ által létesített Etelka Otthonba. Mindezt havi 70 pengőt számítunk fel és várjuk mielőbbi jelentkezését a szövetség irodájában: Budapest, VII., Sip-utca 12. Telefon: 141—919.

Steiner Árminné

imakönyvkereskedése מוכר ספרים
Budapest VI., Király-u. 8. Tel.: 127-806

imakönyvek, finom minőségű gyarju- és selvem-tal szok kegyzerek Menyasszonyi imakönyvek nagy választékban, lefinomabb bökötekekben. Zsidó tudományos könyvek Vesztek használt zsidó tárgy- és helyek könyveket magas áron Kérjen árjegyzeket!

Ebből azt következtetjük, hogy vagy az *előjárásági jelentés* nem fedi a tényeket, mert alig hihető, hogy a szigorú retortán átment adózótól a kivetett összegnél 40 százalékkal kevesebb adó folyik be, — itt meg kell jegyeznünk, hogy a pénzügyigazgatóság jelentése szerint a fővárosban a kivetett állami adók 90 százaléka befolyik, — vagy a *pénzügyi ügyosztály által kimutatott bevétel nem egyezik az adókönyvekben bevételezett adóösszegekkel.*

A kívülálló előtt tehát úgy tűnhet fel, hogy ez a nyilvánvalóan alacsony adó bevételi összeg talán a virement jog gyakorlásának az eredménye, mely, ha úgy van, további láncszeme azoknak a homályos és érthetetlen számadási té-

teleknek, amelyekre eddig sem adott feleletet a hitközség vezetősége.

Említésre érdemes még annak a feljegyzése, hogy az adóketési osztály alkalmazottainak illetményein kívül a kultuszadó kivetése, összeírása, beszédese évente a 100 ezer pengőt meghaladja.

Szívesen venne tehát erre vonatkozólag a közvélemény megfelelően indokolt magyarázatot, melynek megadása kötelesség is!

Természetesnek tartjuk, hogy Síp-utca m. sz. tagjai egymás között cáfolni fogják cikkünket, de nem cáfolhatják meg a közölt számadatokat, valamint a virement-t, mint számadási zsonglór mutatványt.

Hogyan mentette meg a kaposvári kórház lelkésze egy zsidó beteg életét

Kaposvár, 1937. szeptember.

Egész Kaposvár annak a hősiek és önfeláldozó magatartásának hatása alatt áll, melyet *Vaskuthy József*, a kaposvári közkórház római katolikus plébánosa mutatott néhány nappal ezelőtt.

A múlt hét végén súlyos gyomorvérzéssel szállították a kórházba *Bunczlauer Ernőt*, a Turul szálloda igazgatóját. Az orvosi vizsgálat azonnali operációt láttat szűkségesnek, azonban a nagybeteget a súlyos vérvesztéses annyira legyengítette, hogy a műtétre gondolni sem lehetett. Segíteni azonban csak műtéttel lehetett rajta. Ekkor jelentkezett *Vas-*

kuthy József lelkész és felajánlotta a vérét vérátömlesztés céljára. A vérátömlesztést azonnal végre is hajtották és mintegy öt deciliter vért ömlesztettek át a lelkész véréből az igazgatóba. A vérátömlesztés után a nagybeteg állapota annyira javult, hogy másnap reggel dr. Szabó Ince sebész-főorvos végrehajtotta az operációt, mely teljes sikerrel járt.

A hőslélkü katolikus pap gyógyító példáját adta annak, mit jelent az igazi emberszeretet és hogyan kell megvalósítani azokat az ígéket, melyeket a papnak a szószékről hirdetni hivatása és kötelessége.

Követendő példa...

Szukkosz első napja. Az Öntőház-utcai templom. Egymásután járulnak a tóra elé azok, akiket alijával tisztelt meg a budai hitközség vezetősége.

Egyszerre csak felfigyel a templom. Aiig mondja el az egyik tóra elé hívott testvér a szokásos áldást, amikor odalép hozzá dr. Kiss Arnold vezető-főrabbi és meghatott hangon, gyönyörű beszédben üdvözl abból az alkalomból, hogy huszonöt évet töltött a hitközség szolgálatában fáradhatatlan, hűséges,

megbeesülésre méltó munkában.

A főrabbi után dr. *Kriszhaber Adolf*, a hitközség elnöke köszönti az ünnepeltet, majd *Biró Géza* miniszteri tanácsos, a Chevra elnöke *Diósi Jenő*, a hitközség főtikára a tisztviselők és a tisztviselői egyesület nevében. Sorban jönnek a különböző intézmények vezetői, hogy néhány meleg szóval ők is részt kérjenek az ünnepségből. Végül *Siróta Sándor* főkantór énekl el ez alkalomra írt zsolnáriát az orgona bűgása közben.

Ki az, akit így ünnepelnek a község vezetői, akinek negyedszázados munkaévfordulóját ily díszes

külsőségek jelölik. Vezető főtisztviselő...? Előjárásági tag...? Előkelő hittestvér...?

Egyik sem! Egyszerű alkalmazottja a hitközségnek *Schwarz Ferenc*, a templom egyik samesze. Szerény, esendes, szolgálatkész ember, aki, amikor nincs a templomban elfoglalva, a budai utcákat járja, hogy beszédjék a hittestvérek adójárulékait és adományait. De, aki mindkét munkáját, a templomit és a beszédit egyforma szorgalommal, lelkesedéssel és megbízhatósággal végzi. Megérdemli az ünneplést.

De... de... egy kérdés ide tolakodik. Pesten is így történt volna?

A mohácsi hetivásár és Jom Kippur

Mohács, 1937. szeptember

Ennek a kis cikknek azt a címet is adhatnám: Történik hát néha *Mohácson* is valami vagy dr. *Flesch* diadala. Tudni kell elsősorban, hogy kedves papunk egyik felekezeti lapban pár év előtt cikket írt, melyben egyenesen követelte, a megyétől, hogy az ősidők óta minden hét szerdáján és szombatján tartani szokott hetivásárt helyezze át: a szombatot tudniillik péntekre, hogy ezen a módon a mohácsi zsidók a szombatra eszközendő szükséges bevásárlásokat rendben végezhessek, de ettől eltekintve, módjuk és alkalmuk legyen a szombati istentiszteleten is jelen lenni. Mert a szombati hetivásár elveszített haszna behozhatatlan. Így a zsidó kereskedők abba a súlyos dilemma kerületébe kerültek, hogy vagy a hetivásárt mulasztják el, vagy kénytelenek megsérteni a szombatot és templom helyett hetivásárra menni.

Most végre elégtétel adatott a kedves főrabbinak. A folyó évben a r. katolikusok Kis Boldogasszony ünnepe szerdai napra esett, amikor a katolikus kereskedők kerültek volna abba a helyzetbe, hogy vagy templomba mennek, vagy hetivásárra. Azonban mi történt? Városunk derék polgármestere, aki szíven viseli a jobbára katolikus lakosságnak érdekeit, elrendelte, hogy az ünnepnapra eső hetivásár szerda helyett esütörtökön tartassék, így kárt sem szenvednek és templomba is mehetnek. Ami nagyon helyes dolog. Az idei Jom Kippur azonban ugyancsak szerdai napra esett, tehát vásáros napra. Mire derék és igazgámszerető polgármesterünk elrendelte, hogy ez a hetivásár is esütörtökre helyeztessek át. Így is történt és ez volt dr. *Flesch* főrabbi diadala.

Kereké Nándor

Kóbor Tamás 70 éves

Irta Peterdi Andor

Tollamat bemártom a tintába: cikket írok a 70 éves Kóbor Tamásról. A nekikészülődés bizony igen könnyen ment, ahogy magamban átgondoltam a kiváló férfitól való mondanivalóimat, úgy hittem, hogy sémán és gyorsan meg is írom az ilyenkor szokásos felköszöntőt, a nagyszerű publicista, író és szerkesztő egészségére, kérve a Gondviselést: adjon neki továbbra is erőt, egészséget az emberi kor legvégsőbb határáig, hogy úgy munkálkodhasson tovább is a nemzet és a köz javára.

Igen, az efajta születésnap üdvözlöt azután fel is lehet virágozni néhány költői mondattal a kész a szokványos ünnepi cikk.

Ilyenformán a 70 éves ünnepelt megkapja a magáért, ami őt ilyenkor megilleti s az olvasóközönség is helyesléssel bölintgat, vagy meglepődik az idő gyors múlásán, ugyancsak ezt gondolja magában: „Éltesse az Isten Kóbor Tamást még egyszer 70 évig, mert sok szépet olvastam már az életben ő tőle.” Ám, a másik pillanatban már az olvasó saját ügyesbajog dolgaira gondol, s meglobogtatva az újságot, leteszi és maga elé bámul.

De én úgy érzem, hogy Kóbor Tamással mégsem lehet ilyen egyszerű pohárköszöntővel végezni az ő 70-ik születése napján. Amikor ő ma is ott áll a posztján frissen és duzzadt teremtőerővel, teljes harcikészségben, ahova elhivatása állította őt évtizedekkel ezelőtt.

Nem egyszerű feladat tehát őt ünnepelni, amikor ő még mindig aktív és dolgozik. Egyre felfelé ívelő pályafutása során minden megváltozott körülötte, mondhatni az egész világ más ábrázatot kapott, országok széthulltak, királyságok eltűntek, a föld most is nyugtalankodik az emberiség lába alatt, háborús tüzek gyúlnak fel itt is, ott is a kontinens távolában és csak ő Kóbor Tamás áll sziklaszilárdan és rendületlenül hite, meggyőződése és világszemlélete csorbítatlanságával valameddig csak egy talpalatnyi nyugodt rög van a lába alatt.

Ez a tántoríthatatlansága mutatja ennek az írónak rendkívüli

egyeniségét s ezért több ő a mi számunkra, mint rendes körülmények között a közíró és költő, ha valamilyen jubileumhoz érkezik.

Kóbor Tamás írói és publicisztikai munkássága korszakot jelez a magyar életben, mert a polgári demokráciát s a liberális gondolkodást döntően befolyásolta kialakása során s ma, amikor ezt a világszemléletet sok halálos veszedelem fenyegeti minden oldalról, kétszeresen éreznünk kell a Kóbor Tamás-szerű kemény bárdok jelentőségét. Ma is itt látjuk őt az ostromlottak élén hadakozni, hogy argumentumaival logikus és felelősségteljes gondolkodásával megakadályozza a társadalmi egység felbillenését s az ártó szellemek felülkerekedését. A liberális és demokratikus életszemlélet egyik legkimagaslóbb publicistája ő s 70 esztendejével a vállán, olyan friss, lendületes és meg nem alkuvó, mintha csak felényire volna élete korának.

Ismételten csak azt hangúlyozhatjuk, hogy sohasem volt nagyobb szükség Kóbor Tamás eszére, tollára és töretlen tehetségére, mint éppen napjainkban, amikor olyan inségesen kevés a józan, világosan ítélő és bátor ember közöttünk.

Javulnak a viszonyok!

A bizalom az egész világon kezd visszatérni, a nyugtalanság enyhül, aminek egyik jele a pénz olcsósága. A tőke újból elhelyezkedést keres, emelkedik a vállalkozói kedv, csökken a munkanélküliek száma, a fogyasztóképeség növekszik, a kereseti viszonyok jobbak, az idegenforgalom növekszik, és így az Őa helyzete is jobb lesz;

miért vár tehát rendelésével az új osztálysorsjátéka?

A főújsírók kéri t. olvasóinkat, hogy sziveskedjenek megbízásukat minél előbb feladni. FIZETNI van idő legkésőbb az október 16-án kezdődő húzás előtt.

Új sorsjáték - új reménység!

Osztálysorsjegyet venni nem főlősleges kiadás, hanem élet-szükséglet.

Ezért hiszem, hogy nem is véletlen a 70 éves Kóbor Tamás mai frissessége és munkabírása. Szükségünk van az erejére s kiváltságos tehetségére s ezért a Gondviselés megsejtven e szükségszerűséget, megőrzi számunkra az író fizikai épségét és szellemi erejéit.

Mi csak hálások lehetünk a Mindenhatónak, hogy így megőrzi ezt az áldott értékünket.

És most, Kóbor Tamásunk 70 esztendejénél tudjuk csak igazán felérni ésszel, hogy *mi csoda könyvelmü és káros valami, ha: tudósokat, professzorokat, akik éretten és hivatásukban kivirágozva kényszernyugdíjba mennek s amikor zsenijük a legérettebb egy élet tudományos eredményeivel felretőlják és tétlenségre kárhözhatják őket.*

Hát mi másképp gondolkozunk, mi valóban boldogok vagyunk, hogy Kóbor Tamást nem lehet kényszernyugdíjba küldeni, mert nekünk szükségünk van az ilyen érett és bölcs tehetségekre és olvasván mai írásait fiatalnak, erősnek és nélkülözhetetlennek érezzük őt.

A tehetségnek nincsen kora, mert az isteni tűz élesíti és öröké fiatallaga a szívét és esztét. Ezért minket az ember hetven éve nem érdekel, csak egyedül Kóbor Tamás az író, aki évek és kor nélkül áll előttünk, frissen és tehetségesen és mert ma is dolgozik mindannyiunk igaz örömeire.

— Szülők figyelmébe! Ha gyermekét télen át kevés költséggel jól akarja a fővárosban elhelyezni, ott ahol napi ötszöri bőséges és szigorúan rituális ételmezésben, egészséges komfortos lakásban, mosás, fűtés-, világítás és házi orvosi kezelésben részesül és emellett otthoni felügyelet alatt áll, küldje a MINOSZ által létesített Etelka Otthonba. Mindezt havi 70 pengőt számítunk fel és várjuk mielőbbi jelentkezését a szövetség irodájában: Budapest, VII., Sip-utca 12. Telefon: 141—919.

Steiner Árminné

imakönyvkereskedése מוכר ספרים
Budapest VI., Király-u. 8. Tel.: 127-806

imakönyvek, finom minőségű gyarju- és selvem-tal szok kegyzerek Menyasszonyi imakönyvek nagy választékban, lefinomabb bököttekben. Zsidó tudományos könyvek Vesztek használt zsidó tárgy- és héber-könyveket magas áron Kérjen árjegyzeket!

A magyar történettudomány jubileuma és a zsidó történettudósok

Ünnepel a magyar történettudomány. Hetven esztendeje, hogy a *Magyar Történelmi Társulat* megalakult és hogy hivatalos közlönye a „Századok” megindult.

Ebből az ünneplésből részt kér a zsidóság is, mert zsidó vagy zsidószármazású tudósok is *kitörülhetetlen betűkkel írták be nevüket a magyar történettudomány lapjaira.*

Alábbiakban alfabetikus rendben felsoroljuk a legismertebbeket, néhány sorban méltatva munkásságukat.

Acsády Ignác a magyar történettudomány egyik legkimagaslóbb alakja, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, történelmi munkáinak száma igen nagy, a legismertebbek: A magyar jobbágyország története (1896), A m. adózás története (1896), A magyar birodalom története (1904). Számos zsidó történelmi munkát is írt, ezek nagyrésze az IMT évkönyvekben jelent meg.

Angyal Dávid (kitért) a budapesti tudomány egyetemén történelemtanár. 1909 óta, az Akadémia és számos irodalmi társaság tagja. Legismertebb művei: Magyarország felelőssége a világháborúért (1923) Szakaszok Magyarország újjáépítési történetéből (1928).

Pindly Henrik (kitért) a kolozsvári egyetem történelemtanára, a Tudományos Akadémia és több tudományos intézet tagja. Különösen az ókori történelemmel foglalkozott.

Fraknoi Vilmos (kitért) püspök és történetíró, az Akadémia főtisztára, majd alelnöke, számos munkája közül a legnépszerűbb a Martynovics és társai összeesküvése (1880) c. munkája.

Kardos Samu, a Wesselényi összeesküvés tudós szerzője, törvényszéki bír.

Lánczy Gyula (kitért) egyetemi tanár, az Akadémia tagja, volt országgyűlési képviselő, igen sokat foglalkozott publicisztikával. Ismertebb művei: A faluközösség eredete (1881). A közigazgatási bíróság szervezése (1883) A magyarság az Árpádok korában (1898).

Marczali Henrik egyetemi tanár, 1920-ban nyugdíjba kényszerítették művei a legnépszerűbb történelmi munkák Magyarországon, munkatársa a hazai és külföldi történettel foglalkozó tudományos folyóiratoknak, évkönyveknek, lexikonoknak.

Mahler Ede, a magyar tudomány egyik legkimagaslóbb alakja, egyetemi tanár, történettudós és nyelvész, az ókor legalaposabb ismerője a Magyar Tudományos Akadémia

és számos külföldi tudományos társaság tagja, könyvei nagy részét az Akadémia adta ki. A zsidó tudományos kutatás fáradhatatlan munkása.

A felsoroltakon kívül akik a történettudomány művelőinek első sorában állanak a *Századok* hasábjain a zsidó tudósok egész sorával találkozhatunk. Így olvashatunk cikkeket: *Darvai Móric* (kitért), *Dux Adolf* (kitért), *Kardos Albert*, *Kaufmann Dávid*, *Kohn Sámuel*, *Lédeker Béla*, *Ováry Lipót* (kitért), *Vámbéri Armin*, *Wertheimer Ede* tollából.

Itt jegyezzük meg, hogy a Magyar Tudományos Akadémia külföldi tagjai között is számos zsidó származású történettudóst találunk, köztük a pesti születésű *Leitner Gottlieb* Williamot, a lahorei egyetem világhírű nyelvészét és indologusát, *Stein Aurélt*, az ugyancsak pesti születésű és ugyancsak lahorei egyetemi tanárt, a világhírű utazót, régészt és indologust, aki tudományáért angol díszdoktorságot, lordságot kapott, *Bresslau Harryt*, a bressloui egyetem volt rektorát, a kiváló orthodox zsidót, *Steindorff Georgot*, a leipzigiegyetem híres egyiptológusát.

Megállapíthatjuk tehát, hogy a zsidó vagy zsidó eredetű tudósok a magyar történelem tudományban is nagyot és maradandót alkottak és munkásságukkal dicsőséget és elismerést szereztek a magyar tudománynak.

— r — nd.

Munkácsi Bernát

Egyre újabb és újabb nevekkel bővül a magyar zsidóság veszteséglistája. Egyre több és több oly értéket kénytelen nélkülözni, akiknek elmúlása nemcsak a magyar zsidóság, hanem az egyetemes magyarság szempontjából is súlyos veszteséget jelent. Most *Munkácsi Bernáttól* kell örökre búcsút vennünk.

Munkácsi Bernát hármas minőségben volt kimagasló egyénisége a magyar tudományos életnek: mint pedagógus, mint nyelvész és mint etnológus. Etnológiai és nyelvészeti kutatásait tulajdonképpen már egyetemi éveit alatt kezdte meg, amikor a csángó falvak szokásait tanulmányozta. Még 25 éves sem volt, amikor már a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával hónapokat töltött a *vojákok között*, a Káma folyó vidékén. 1888-ban és 1889-ben a *nyugatszebi vogulok és a szibírszki csuvasok nyelvét és etnográfiai sajátosságait tanulmányozta*. 1891-ben már az *Akadémia levelező tagja* később *rendes tagja lett*. Már, mint az Akadémia levelező tagja díjat nyert a csángók nyelvjárásáról írt tanulmányával, később *megkapta az Akadémia Marczibányi-díját*, majd *nyugdíját* is.

Munkácsi Bernát hívta életre a Nemzetközi Közép- és Keletázsiai Társaság magyar bizottságát. Hosszú időn át szerkesztője volt az *Etnographia* című folyóiratnak, később pedig *Kunos Ignáccal* együtt a *Keleti Szemlé*-nek.

Jelentékeny szerepet játszott *felekezeti életünkben* is, melynek kulturális munkájában oroszánrészt vállalt. Eredményes pedagógiai munkásságot is fejtett ki, a többi között mint a Pesti Izraelita Hitközség tanfelügyelője.

A nagy tudós temetése a jelentőségéhez mért impozáns részvét mellett folyt le a rákoskeresztúri temetőben. A Tudományos Akadémia *Kunos Ignác*, *Mellich János*, *Németh Gyula* és *Zsiray Miklós* egyetemi tanárok képviselték, de megjelentek felekezeti intézményeink képviselőin kívül számos társadalmi és kulturális intézmény képviselői is. *Lineczky Bernát* főkéntor gyászszoltára után *dr. Hevesi Simon* vezető-főrabbi méltatta *Munkácsi Bernát* érdemeit, míg *dr. Kunos Ignác* a Tudományos Akadémia nevében mondott búcsúztatót. Utána *Dési Géza*, *Rosenák Miksa*, *Fuchs D. Rafael* és *Knöpfler László* vettek búcsút a tudóstól, jóbaráttól, tanítómestertől.

Dr. Munkácsi Bernátban, *dr. Munkácsi Ernő*, a kitünő jogász, a Pesti Izr. Hitközség ügyésze édesapját gyászolja.

IZRAELITA. övenhatvénnyel örvényember, kereskedő-háziuljónos, vagyok. Teljesen egészséges, munkaképes férfi létemre uból megmúsalnak, ha megjelölök éltársat talállok hozzáillő helyi zremélyben. Vagyóára nem tartok igényt, ha van, saját magá kezelheti. „MASODVIRAGZA” jelígerő kérek válnszat főkiadóba.

Mindenkit érdeklő

könyv a

Lakók és bérbeadók

joga.

Írta: **BERÉNYI SÁNDOR dr.**
ügyvéd, szakíró.

Tartalmazza a **legújabb lakásrendelet teljes és hiteles szövegét** bőséges magyarázatokkal, 1000 vezérszavas betűsoros tárgymutatóval és a **magyar polgári magánjog törvényjavaslatának teljes szövegével.**

Ára 3 pengő.

Kapható a Zsidó Élet kiadóhivatalában.

Bélyeg

és helyegalbum á-jegyzéket érdeklődőknek b é r m e n t v e k üld: **ABONYI JENŐ** helyegkereskedése, Budapest, IV. Váci ucca 45 szám. Telefon: 186-336.

MIMIKRI

Írta: Dr. Berényi Sándor

E lap olvasóinak nem kell a címben foglalt szó értelmét magyaráznom, mégis a fiatalab-
bak és gyöngébbek kedvéért ide-
írom egy régi lexikonban foglalt
értelmét:

„Bizonyos állatnak és növény-
nek az a sajátága, hogy a színe,
néha még az alakja is a környe-
zethez, a talajhoz hasonlít, ami
neki bizonyos előnyt, védelmet
biztosíthat.”

A mimikri-állatok köztudomás
szerint már úgy születnek, hogy
színükkel a föld göröngyéhez ha-
sonlítanak és így őket emberi,
vagy állati üldözőik nem veszik
észre és békében hagyják, de két-
ségtelen, hogy valamikor ez a
megtévesztésre alkalmas hozzádo-
mulás a röghöz, a környezethez
nem forgott fönn és csak úgy fej-
lődött ki fokozatosan, szinte a tö-
kéletességig. Hogyan? Ez a ter-
mészet örök titka.

Az emberekre nem igen alkalmaz-
zák a mimikri szót, pedig az
embernek, mint gondolkodó lény-
nek sokkal inkább módjában áll
magát azokkal az eszközökkel és
tulajdonságokkal felruházni, me-
lyek neki a védelem biztonságát
megszerzik, legalább is megkönny-
nyítik.

Van egy sokszor idézett böles
mondás az ősrégi zsidó tudomány
írásaiban, mely világosan köteles-
ségévé teszi a zsidónak, hogy al-
kalmazkodjék annak az országnak
szokásaihoz, melyben otthont
talál. És mégis mit tapasztalunk?
Egy nagy rétege zsidó hittestvé-
reinknek nemesak, hogy nem kö-
veti ezt a böles utasítást, hanem
a saját érdekének majdnem konok
semmi-bevevésével ennek éppen az
ellenkezőjét teszi — a többieknek,
a megértőknek is nagy kárára.

Távol legyen tőlem, hogy ezt a
mimikri-elméletet olyan térre is
átvigyem, amely a zsidó vallás
lényegét érinti. A *Zsidó Élet* kon-
servatív álláspontja mellett sem
esínált strucepolitikát és loyálisan
helyt engéd a szabad vélemé-
ny nyilvánulásának, mely inkább
vezet az egyetértéshez, mint a ri-
deg dogmatizmus oktrojálása. Ép-
pen ezért kérek nyilvánosságot rö-
vid elmefuttatásom számára és
nagyon boldog volnék, ha ez az
eddig elhanyagolt kérdés a fele-

kezet irányítóinak gondozásába
kerülne.

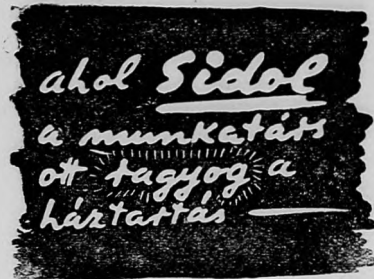
Kezdjük mindjárt a ruházkodá-
son. A gettó embereinek fontos
lehetett, hogy már messziről egy-
másra ismerjenek. A lakosság
többi részétől eltérő öltözködés kü-
lönben lehetett az elzárkózottság,
vagy kényszer folyománya. De mi
idézi elő napjainkban még mindig
a zsidóság egy széles rétegének
értelmetlen és káros elkülönülését?

Itt eszembe jut a szegény kaf-
tános, pajesztes zsidónak esete, aki
mikor egy sváb faluban (a ma-
gyar lélektől távol áll az ilyesmi)
a suhancok megdobálták és vé-
dett helyre menekült, csodálkozva
kérdte, hát honnan tudták ezek,
hogy én zsidó vagyok?

Majd belenézett a tükörbe és
boldogan sóhajtott föl: Hála Isten-
nek, hogy meglátszik rajtam!

Hát valóban összefügg valaki-
nek a zsidó mivoltával, hogy az
leríjon róla, van-e a legesekélyebb
köze is szent vallásunknak ilyen
külsőségekhez?

*A hosszú szakállak ellen indított
brutális hajszja és erőszakoskodó-
sok nyújtanak alkalmat e sorok
megírására.* Nagyobb bornírtság
el sem képzelhető, mint ez az in-
kább ürügynek, semmint őszinte
írtózásnak látszó felfogás, hogy a
nagy szakállú zsidó a társadalom
ellensége. Egy művészettörténelmi

könyvből könnyű megállapítani,
mennyire téves és értelmetlen ez
a felfogás, mely egy pár zsidó-
nak a kelleténél hosszabb szakál-
lában fedezte föl legújában azt a
vörös posztót, mellyel a tömege-
ket fel lehet izgatni.

Legszomorúbb a dologban, hogy
némely helyen szegény zsidóknak
szakálluktól való megfosztása ha-
tósági asszisztenciával és a szemé-
lyes szabadság brutális megsérté-
sével megy végbe.

De legyünk őszinték, és itt talán
szembe kerülök egynémely zsidó
úrral is, aki hagyományokról, ke-
gyeletről, sőt vallásról is ad kita-
nítást és bebizonyítani igyekszik,
hogy a hosszú szakállhoz nem sza-
bad szentségtörő kézzel nyúlni, az
függvénye az Egyisten-hitnek.
Ezekkel nem lehet, nem is akarok
vitába bocsátkozni.

A régi jó időkben lehetett tet-
szetős férfidísz, szép dekorációja a
papnak; ma is növeli tekintélyét,
kivált, ha a szakáll fölött, a hom-
loküregben igazi tudás székel, de
hogy túlnyomóan tanulatlan, naiv
emberek szaladgáljanak a Terézvá-
ros utcáin át, néha visszataszítóan
gondozatlan szakállal és öltözék-
kel, arra a zsidóságnak igazán
nincs szüksége, sőt ez határozot-
tan ártalmunkra is van az igaz-
ságtalan általánosítás erejénél
fogva. Egynéhány ilyen ember ré-
vén születik meg a buta fogalom:
ime ez a zsidó!

Ne mondják a szentimentáli-
sok, hagyjuk ezeket a szegénye-
ket, hadd éljék ki magukat abban
a hitükben, hogy ők az igazhívók,
a hygiénia, a jóízű példaadói.
Gondolják meg, hogy feltűnő és
élénk megjelenésükkel az ellen-
kező benyomást teszik századma-
gukkal és az utca közönsége itt a
fővárosban csak őket látja s a
többi kétszázezerrel nem törődik.
Még inkább szembe ötlenek a vi-
déken és ott hallatszik csak han-
gosan a: hallali!

Úgy tudom, hogy Németország-
ban már hódított a józan mimikri-

A most befejezett sorsjátékban a

400.000 P
nagy jutalmat ismét

TÖRÖKNÉL
nyerték.

Nyereményhúzás
október 16 és 19-én

TÖRÖK A. és T. SA
BANKHÁZ RT.
BUDAPEST, IV., Szervita-tér 3.

Egy sorsjeggyel elérhető
legnagyobb nyeremény

700.000 pengő

I. osztályú sorsjegyárak:

Egész sorsjegy P 28.—	Fél sorsjegy P 14.—	Negyed sorsjegy P 7.—
---------------------------------	-------------------------------	---------------------------------

TELEFON: 132-066, 180-961.

elmélet helyessége. Nálunk sincsenek sokan, csak a túlnyomórészt a Keleti Kárpátok aljáról származó szerencsétlenek, akik a hosszú és rendetlen szakállt fontosabbnak tartják egy jó eszelekedetnél. Nem tanácsos bevárni a német terrort, hogy ezek a szakállak az utcákról eltűnjenek. Konzervatív testvéreink intelligenciájának kell itt közbelépni a vak fanatizmusnak megmagyarázni, hogy a mi tiszta Egyisten hitünknek semmi szükségére nincs régi, korhadó idők olyan esőkevényeire, melyek inkább hatnak elijesztően a zsidóság kultúrált részére, mint az ellenségeinkre, akiknek az ilyesmi, kitűnő mintául szolgál galád karikatúrák készítéséhez és nagyon kedves eseméjük ad majorem Hitleri gloriam.

Korein Dezső a magyar orthodoxia kiváló tagja, nekem régi kedves barátom sűrűn ragyogtatja világos és magyaros tollát a Zsidó Újság hasábjain. A disszimilációt dícsőíti, mint a hagyományokhoz szigorúan ragaszkodó zsidó, holott ő a megtestesült asszimiláció, a szimpátiikus kultúrzsídó és tösgyökeres dunántúli magyar ember.

Okfejtése látszatra tetszetős. Én magam is esodálkozva, ha nem is esodálva nézem a pájeszes, kaftános zsidót, aki keleti nemtörődomséggel, *Korein* Dezső szerint daeos, sőt büszke bátorsággal mutatja magát egy ellenséges, világban, a rosszindulat és elvakultság golyózáporai között, mint ha egyenesen az volna a célja, hogy ráismerjenek és a legbiztosabb eeltábla legyen.

Mint hogy *Korein* Dezső a pájeszt dícséretre méltó hüszkeség és dacosság íelőnek minősíti, nagyon bájos vele vitába bocsátkozni. Senki se állítja, hogy a pájeszes, rendezetlen szakállú zsidónak szuverén emberi és állampolgári joga van ahhoz, hogy úgy öltözzék és járjon-keljen, ahogy éppen neki tetszik. Így állítva be a dolgot, természetesen csakis *Korein* Dezsőnek van és lehet igaza. Az is lehet, hogy a vak gyűlölet nem disztíngvál a pájeszes és a legmü-

veltebb kultúrzsídó között, de ebből talán mégsem következik az, hogy ezért a pénzért járjunk mindnyájan tüntetően kaftánban, pájeszszal és az egyéb járulékokkal!

A kérdés itt egyszerűen az, hogy a mai világban és az adott körülmények között okos dolog volna-e így eszelekedni, nem ütközik-e a józólésbe és a közfelfogásba és van-e a hosszú pájesznek, a kaftánnak és a legtöbbször rendezetlen hosszú szakállnak köze a valláshoz, pláne a vallásosságához? Ezekre a kérdésekre vár feleletet a józanság, hogy ne mondjam: a józan ész.

A zsidóságon kívül álló elfogulatlan szemlélő talán mégis csak jobban felháborodik azon, hogy a III. Birodalom a legnagyobb szellemeket űzi ki és teszi hontalannokká csak azért, mert zsidók, ellenben inkább találja ezt megérthetőnek, ha nem is helyesli, ha a pájeszes páriák részesülnek — jogot és emberiséget megcsúfolva

— ebben a kegyetlen és méltatlan sorsban.

Itt az a kérdés egyszerűen és tömören — félretéve minden kultúrkérdést és hazafiassági momentumot — használnak-e vagy inkább ártnak a sokszor maskaraszerű és külsőleg a zsidóság túlnyomó részének éppen nem szimpátiikus emberek, amint járókelők tömegében zavaró fényfoltok gyanánt imitt-amott megjelennek? Továbbá az a kérdés, hogy lehet-e a pájeszt és a kaftánt a vallásosság szimbóluma gyanánt tenni, ahogy ez *Korein* Dezső írásából teljesen hamis és téves beállításban kiténik.

Nem állítottam, hogy az utolsó hajtíncessel az antiszemitizmus is el fog tűnni, de kétségtelen minden objektíven gondolkozó zsidó előtt, hogy a céltáblák és az önként hordott sárga foltok a hadviselésnél éppenséggel nem tanuszkodnak a sokat hangoztatott zsidó gyakorlatiasságról. Hic Rhodus, hic salta!

Turisták a templomban

A nyárutó verőfényében úszó kecskeméti pályaudvarra zihálva dübörög be a pesti különvonat. Ezernél több turistát hoz a bugaci vándorgyűlésre. Recseg a rezsebanda, zúg az „eljen”, a turisták négyes sorokba fejlődve elindulnak a városháza elé, hogy megkoszorúzzák Katona Józsefnek, a Bánk-bán halhatatlan költőjének szobrát.

Vége a városháza előtti kegyeletos ünnepélynek. Elhangzik a Himnusz. Most ismét az ünneplő sokaság elé lép a Turista Szövetség képviselője.

— *Turista testvérek — mondja — mielőtt elindulnánk a pusztára, menjen el mindenki a maga templomába, ünnepi istentiszteleire. A katolikus testvérek a katolikus templomba, a református testvéreket a református templomba, a zsidó testvéreket a zsidó templomba fogják kísérni cserkészünk. Utána a bugaci kisvasútnál találkozunk...*

A tér három sarkán három tábla. „Katolikus istentisztelet”, „Református istentisztelet”, „Izraelita istentisztelet”: áll rajtuk. Felsorakozunk a táblánk mögé és elindulunk a zsinagóga felé.

A gyönyörű kecskeméti zsinagóga ünnepi fényárban úszik. Orgonazúgás közben vonulunk be. A vegyes énekkar magyarnyelvű szóltárt énekel, majd Borsódi József kecskeméti főrabbi lép a szószékre.

— *A templomból most a pusztára nagy szabadságába mentek, drága testvéreim — mondja. — A természet végtelen templomába, ahol minden virág, minden fűszál, minden madár a szabadság újjongó dalát zengi. Ez a pusztára számunkra szimbólum, mert mi zsidók, a puszták, a szabadság répe vagyunk és mégis nekünk kell örökök bilincset hordani csuklóinkon...*

Most a főkantort imája következik. Felhangzik a vegyes kar szóltára és a Himnusz, megint zúg a zorgona és a zsidó turisták csoportja a meghatottság könnyeivel szemükben tódul ki az utcára.

A meghatottság könnyei! Minek szóltak? Az istentiszteletnek? A nap beszédének? A fájdalom emlékeinek? Vagy annak a boldog megállapításnak, hogy vannak még eszmék, mozgalmak, alkalmak, melyek azt keresik, ami egyesíti az embertestvért az embertestvérről és nem azt, ami elválasztja őket egymástól...

Matteine ciánosz
jótállással

Király uccsa 46, Tel: 116-138

„Mi lesz a zsidókkal?”

Írta: DÉNES BÉLA

A napokban egy szenzációsan érdekes cikk jelent meg a Pesti Napló-ban. Szerzője; Kuthy Sándor elmondja, hogyan képzelték el ő s egynéhány miniszteriális ember, képviselő, jogtudós, katoná, Magyarország 10—15 évvel későbbi sorsát — 1920 áprilisában. „Minden órán változhatnak a világpolitika, rajtunk csak az segíthet! Majd az orosz visszaveszi Bessarabiát, a lengyelek a csehekkel kapnak hajba, akkor jön el a mi időnk!” Ezt egy nyugat-magyarországi felkelő mondta. Azóta pontosan tizenhét esztendő telt el — írja Kuthy — s tudjuk, mennyire egészen másképp alakult minden, mint ahogy elképzeltük. Ám, az akkori beszélgetés pillanatszerűt beszélgetés volt s ha most próbálunk tizenhét év távlatába betekinteni, ha megpróbáljuk felvázolni, milyen lesz a magyarság sorsa 1954-ben, úgy a statisztika számoszlopait kell tanulmányoznunk s leolvasható törvényei szerint eslekednünk.

„A nagy és ötvenes tervek csak pillanatnyi injekciók: egy komoly, történelmi szerepre hivatott nép vezéreinek nagyobb lépést kell tenni előre, az ismeretlen jövő felé, melynek egyes adottságait a statisztika, az élet vastörvényei már előre kimutatják.”

Komoly, meggondolásra készített szavak ezek s még komolyabb az, amit a statisztika „száraz” adatai mutatnak. Magyarország lakossága 1954-re eléri a 11 milliót, az Alföld népessége meghaladja a 6 milliót, népsűrűsége közel lesz a százötvenhez. Miből tartjuk el ezt a növekvő népességet? A kivándorlás megszűnt s lehetőségei a jövőben sem adatnak meg. A városok felszívó ereje esekély, noha máris beteges méreteket ölt a parasztoknak, jobban mondva a földnélküli nínesteleneknek a faluból való menekvése, mint azt a falukutatók sorra megállapítják. A feladat tehát az, hogy a „magyar jövőndöt itthon, a mai területen kell biztosítani. Világnézetből még senki sem kapott kenyeret, csak az, aki világnézetből él.”

Kuthy Sándor rámutat a teendőkre, mintahogy egy nappal előbb *Sulyok* Dezső római katolikus pap és országgyűlési kép-

viselő mutatott rá éles és keserű szavakkal sorskérdéseinkre. *A nemzet életosztóne felébredt s nap-nap után egyre többen látják a meztelen valóságot* s iparkodnak munkásságukkal átformálni egy végzetesen bűnös, ostoba és közömbös közvéleményt.

Természetesen a közvélemény átformálói között nemesak *ilyenek* vannak. Hiszen Kuthy is állítja, bizonyos világnézetek hirdetéséből élni, sőt megélni lehet s tudjuk, hogy ezek a honmentők miképpen képzelték a magyar közvélemény átformálását. „Mi lesz a zsidókkal?” hangzik egyre sürűbben s egyre követelődözben ajkukon.

Nos... valóban... mi lesz a zsidókkal? Vessük fel végre mi ezt a kérdést s gondoljuk meg: a vezetőknek nagyobb lépést kell tenni az ismeretlen jövőndő felé. Nézzünk csak mi is a statisztika adataiba s próbáljuk felvázolni, mi lesz egynéhány esztendő múlva. Vegyünk kerek számot. 1960. Huszonkét esztendő telik el addig s ez a huszonkét esztendő dönti el a magyar zsidóság sorsát.

Tu ne quaeiseris, seire nefas... mondja a római költő, ne próbáld megtudni végzeted, de ugyanekkor azt is tanítja: az ember nézzen bátran szembe sorsával s rettenhetetlenül haljon meg, ha úgy adódik. *A magyar zsidóságunk is könnyebb lenne nem bele-nézni az eljövendő évek tükörébe, de nem vagyunk pogányok s hiszünk az akarat szabadságában, hiszünk abban, hogy sorsunk elsősorban tőlünk függ.*

Mert a statisztika, a maga kér-

lehetetlen szigorával azt mutatja, kár annyira handabandázni a „mi lesz a zsidókkal?” jelszóval, csak kis türelem, néhány évtized csupán s a zsidók — megoldják önmaguk ezt a problémát. Egy angol tudós épp mostanában számfította ki, hogy száz év múlva Anglia lakossága öt millióra csökken, ha megmarad mai társadalmi alapján. Mit mondjunk akkor a magyar zsidókra?

Magyarország lakossága egyre növekszik, noha korántsem annyira, mint a körülöttünk élő népek lakossága. Ezzel szemben a magyar zsidóság az egyetlen réteg az országban, mely számában egyre csökken! Ez a folyamat már tulajdonképpen a békeévekben megkezdődött, de nem vevődött annyira észre, mert a bevándorlások ellensúlyozták s elkenődtek a szomorú valóságot. 1920 óta, mióta a bevándorlások is teljesen megszűntek, mindez a maga meztelen valóságában mutatkozik. 1920-ban még 471 ezer az ország zsidó népessége, 1930-ban már 440 ezer, vagyis a csökkenés 10 év alatt több, mint hat százaléklé! 1960-ra a magyarság, jobban mondva Magyarország közel 12 millió embert fog számlálni, ezzel szemben jó, ha háromszázezer főnyi zsidóság lesz! A zsidóság arányszáma 1920-ban hat százaléklé volt, jelenleg már öt százaléklé alatt mozog, 1960-ra pedig nem több 2.5 százaléknál!

Akik felületesen nézik a dolgot, azt mondják: nagy a kivándorlás. Ezzel azt szeretnék bizonyítani, hogy a zsidóság tulajdonképpen számában nem csökken, az elvándoroltak valahol megvannak s gyarapítják az összzsidóság létszámát. Azonban statisztikai adataink nem tudnak nagyobb mérvű kivándorlásról. 1935-ben pl. összesen 1110 ember vándorolt ki, keresztények, zsidók együttesen. Igaz, sokan még nem mennek ki véglegesen s így nem is szerepelnek a kivándorlottak listáján, azonban ezek jórésze vissza is jön, mert a kivándorlónak sem fenéki tejfel az élet. Legjobb bizonyíték erre megint csak a statisztika, mely megmutatja évről-évre, hogy a visszavándorlók száma mindig felülmúlja a kivándorlókékat.

Az okok sokkal mélyebben fekszenek, hogyszem ilyen felületes magyarázatokkal elintézhetők lennének. *A magyar zsidóságot két*

Új év! Új szerencse!

Nagy szerencse érheti Önt az új évben, ha nálunk vesz részt az osztálysorsjátékban.

Főnyeremény szerencsés esetben

700.000 aranypengő

Minden második sorsjegy nyer.

Rendeljen tehát sorsjegyet

Weiss Béla és Tsa

b a n k h á z, főelárusítónál

Budapest, VII., Wesselényi-utca 18.

Sorsjegyek osztályonként:

Egész	Fél	Negyed
28.— P	14.— P	7.— P

Huzás okt. 16. és 19.

Szombat és ünnep zárva.

súlyos kór pusztítja. Az egyik az áttérés, a másik az egyke, illetőleg egyse! A két kór közül kétszázalékosan az utóbbi a sokkal súlyosabbik, hogy ne mondjam: halálos!

Áttérések mindig voltak s mindig lesznek. Sajnos, igen gyakran nem csupán vélt vagy tényleges előnyökért történik az áttérés, hanem azért, mert a zsidó hitélet, jobban mondva a zsidó papok munkája nem felel meg mindenkiben a kor követelményeinek! Minden felekezeti rájött arra, hogy a mai ideges, materializmusra, ateizmusra hajló világban nem elég megvárni, míg a hívek felkeresik a templomot, hanem elébük kell menni. Azelőtt a keresztény felekezetek papjai a pogányok térítésében látták legnagyobb misziós művüket, ma tudják, hogy a misziós munkát elsősorban a valóságilag közömbös városi s falusi lakosság körében kell elvégezniök. Egyedül a zsidó papok nem vettek még erről tudomást! Így azután ne lepődünk meg, hogyha azt olvassuk: míg 1931 és 1934 között, vagyis négy év alatt összesen 2708 főnyi a zsidóság vesztése, addig egyedül 1935-ben 1064! Ez nem az összes áttérték számát, hanem csak a vesztéseket jelenti. Az összes áttérték száma 1935-ben 1261. Ha ez így folytatódik, akkor 1960-ig egyedül áttérésük révén mintegy 25 ezer zsidó rész el számunkra. Azonban tulajdonképpen ennél jóval többet kell vennünk, ha meggondoljuk, hogy a vegyes házasságok száma igen nagy s a vegyes házasságából származó gyermekek javarésze ugyancsak elvész!

1935-ben összesen 4047 zsidó menyasszony lépett házasságra, s 533 esetben, azaz 13,2 százalékaiban a házasságoknak nem zsidó volt a véglegény, míg a 4119 zsidó véglegény 605 nemzsidó nővel kötött házasságot. Itt az arány még rosszabb, kerekén 15 százalék! Vagyis 8166 zsidó fél által kötött házasságából vegyes házasság 1138! A budapesti statisztika még arról is felvilágosít, mi történik vegyes házasságok esetén a születendő gyermekkel. 1935-ben Budapesten 88 zsidó véglegény kötött megegyezést a születendő gyermek vallására vonatkozólag s mindössze 15 esetben szegézték le magukat a zsidó vallás mellett, 73 esetben azonban úgy egyeztek

meg, hogy a születendő gyermeket a keresztény vallásban neveljék. 333 zsidó véglegény nem kötött megegyezést, ami a gyakorlat tanúsága szerint javarészen szintén a kereszténységnek hódítja mag az esetleg eljövendő gyermekei. Még megdöbbentőbb a kép, ha a zsidó menyasszonyokat nézzük. Azt szokták mondani, hogy a nők jobban ragaszkodnak vallásukhoz, mint a férfiak, azt szokták mondani, hogy a férfiak szívesebben veszik, ha a gyermek az anyja vallását követi, mert végeredményben az anya neveli a

gyermeket. Nos, 276 zsidó menyasszony egyáltalában nem kötött megegyezést születendő gyermekei vallását illetőleg, 76-an kötöttek megegyezést, de a 76-ból összesen 4-en(!!) ragaszkodtak ahhoz, hogy gyermekük zsidó vallású legyen.

A zsidó nők vallásos érzésének borzalmas hiányaira mutat ez a jelenség, amiért azonban — érzésem szerint — nem a nők tehetnek.

A magyar zsidóság másik, még sokkalta súlyosabb nyavalyájáról, az egykéről, illetve egyséről majd legközelebbi cikkemben szölok.

Az olvasó beleszól...

A rabbi csak „leadja beszédét” és távozik

Tisztelt Szerkesztő Uram!
Tudatnom kell b. lapjával, milyen kínos feltűnést és bosszúságot váltott ki a nagy ünnepeken a Hősök Templomában *Hevesi Ferenc* rabbi különös vendégszereplése. Az ifjú rabbitt ugyanis ide osztották be funkcióra, de a rabbi csak úgy értelmezte, ő csak „szónokolni” ereszkedik ide le és csak közvetlen beszéde előtt érkezett, „leadta számát” és — távozott. Eltekintve attól, hogy tudtommal a rabbinak még más funkciója is volna, milyen lenézése ez a publikumnak, hogy a rabbi nem méltatja híveit arra, hogy velük imádkozzék, hanem siet vissza... a nagy templomba, a jelen voltak sorába.

Ezek után érthető, hogy nem kérünk többet ilyen „szónokot”, hanem rabbitt, aki velünk marad és velünk imádkozik.

Egy megsértődött hívő.

Szegény diákok hittankönyve

Tisztelt Zsidó Élet!

Már egyszer szóvátettem e lapnak hasábjain, hogy a legdrágább könyv a hittankönyv, hogy miért, annak csak a Hitközség a megmondhatója.

Most azt kell szóvátennem, miért nem látja el a hitközség a szegény tanulókat ingyen tankönyvvel. Azt hisszük nem okozna nagy kiadást minden osztályban 4—5 szegény fiúnak könyvet adni, hiszen az évvégén újból be lehetne ezt szedni.

A hittantanárok ugyan megteszik e tétet a magukét, elkérik a könyveket és amit kapnak, azt szétosztják. De ma, a drágaság korában, minden szülő spórol, a könyvet inkább eladja, mint elajándékozta és így a szegény tanulóknak nem jut könyv.

Eredmény: sok tanulóknak még hónapok után sincs hittankönyve és

ez a tanulás komolyságát és eredményességét veszélyezteti:

Erre is kellene gondolni, ott a „Sip”-ban, nemcsak a kartotékokra.

Tisztelettel:

egy szegény apa, aki még nem tudta megvenni a hittankönyvet

Barber Pálné sz. Fried Juci úgy a maga, valamint leánya **Éva**, az elhunyt édesanyja **cserkuti Engel Caesarin** és az alulirottak nevében fájdalomtól megört szívvel jelenti, hogy forrón szeretett férje, a legjobb apa, gyermek, testvér és rokon,

Barber Pál úr

az Angol-Magyar Bank igazgatója

övéinek és munkának szentelt nemes élete 54-ik, boldog házasságának 17-ik évében, mult hó 22-én hajnalban rövid szenvedés után jobblétre szenderült.

Drága halottunkat **szeptember hó 23-án, csütörtökön délután 3 óra** kor helyeztük örök nyugalomra a **Kerepesi-út melletti izr. temető**-ben levő családi sírboltban

Barber Éra Fried Jakab
cserkuti Engel György apósa
Dr. Kende Arthurné Fried Lili
sz. cserkuti Engel Livia cserkuti Engel Györgyné
testvérei sz. szegvári Lázár-Franciás
sógornői

Dr. Kende Arthur sógora
Ferrai Ferenc, cserkuti Engel Satty, Péter és Klári unokáicei és unokahugai

Áldás és béke lenjen hamvai felett!

Özv. Szamek Jenőné sz. **Lusztig** Olga, gyermekei: **Frigyes** és **Ernö** nevében is fájdalommal szívvel tudatja, hogy

Szamek Jenő

vegyszermérnök, a **Leipzig**er Vilmos szesz- és cukorgyára rt volt műszaki igazgatója Newarkban (U. S. A.) fáradhatatlan munkás élet után, rövid szenvedést követően, váratlanul elhunyt.

A legjobb férj, a legodaadóbb apát vesztették el, a szerető testvér, vő és rokont siratják a

Szamek és Lusztig családok

Óriási felháborodás a Patai Józsefet ért támadások miatt Ki alapította meg a magyar cionista szervezetet?

Azok a méltatlan támadások, melyek Patai Józsefet, a kiváló zsidó publicistát, egyik hetilapunk hasábjain azért érték, mert lapjában *leszögezte objektív véleményét a Pesti Hitközség jelenlegi vezetőségének ügykezelési módjáról és magatartásáról, a felháborodás viharát* váltották ki a zsidó közvéleményből. Levelek százaival keresik fel Patai Józsefet a zsidó társadalom minden rétegéből, melyekből egyrészt élesen világlik ki az a jelentőségeltjes szerep, melyet Patai József a magyar zsidó szellemi és közéletben, elsősorban a Pro Palesztina mozgalomban játszik, másrészt jellemző képet festenek arról a *Bettelheim Samuról* is, aki a támadásokat szignálta és aki magát cikkei aláírásában úgy gerálja, mint ha ő volna a magyar cionista mozgalom megalapítója.

Ezektől a levelektől függetlenül szerkesztőségünknek is rendelkezésére boesátottak bizonyos dokumentumokat, melyek segítségével szolgálunk *Bettelheim Samu* szerepének elbírálásánál.

Itt fekszik előttünk egy *határozat*, melyet az ország cionista szervezeteinek delegátusai hoztak *Strausz Adolf* keletiakadémiai tanár elnökségével 1918 júliusában megtartott értekezletükön és melyben magukévá teszik az a szót, melyet dr. *Richtmann Mózes* terjesztett az értekezlet elé. Ebben a szótzatban a többi között a következők állanak:

„A fejtelenség következményeképpen a bizottságon kívül állók körében felbukkantak egyesek, akik felelősség nélkül akartak vezetők lenni. Közismertté lett *Bettelheim Sámuel* szereplése. Először az országos bizottság kedvence, politikai terv-kovácsa, főerőssége volt. Rábízzák az országos konferencia rendezését is. A tágabb országos bizottság ülésén azonban meghasonlanak és azóta *Bettelheim* a cionista szervezetet *állandóan megfenyegeti, hogy állítólagos bel- és külügyminiszteriumi összeköttetéseivel meg-híusít minden cionista összeívetelt,* ha nem választják be az országos bizottságba.

A továbbiak során megemlékezik a szótat arról, hogy a delegátusok többsége már előzőleg is tartott egy értekezletet, melyben határozati javaslatban követelte az országos cionista konferencia összehívását. „A határozati javaslatot aláírta valamennyi jelenvolt delegátus annak dokumentálására, hogy *nem ijednek meg Bettelheim Sámuel fenyegetésétől,* aki különvéleményt jelentett be és beígérte a *rendőri beavatkozást.*”

Ime egyik dokumentuma *Bettelheim Sámuel* korábbi szereplésének. De rendelkezésünkre áll egy másik dokumentum is, mely viszont arra vonatkozik, *valóban Bettelheim Sámuel alapította-e meg a magyar cionista szervezetet?* Kezeink között van egy levél, melyet dr. *Rónai János* balázs-falvai ügyvéd és ügyészégi megbízott intézett 1903 október 4-én *Kahan Nison* joghallgatóhoz és melyben az ügyvéd arról panasz-kodik, hogy a magyar cionista propaganda holtpontra jutott, ami annak a negatív körülmények következménye, hogy a *Központ nem követte azokat az előterjesztéseket, melyeket ő (dr. Rónai) már 1897-ben tett.*

Egy másik, 1904 október 31-én kelt levelében ezeket írja dr. *Rónai:*

„Az országos bizottságnak (melyet én *teremtettem meg*) elnökségére nem vágytam soha. A megalakulásnál (1902 márc. 31-én d. után 2-3 óra tájban Bécsben Mármerek Oszkár lakásán) bold. dr. *Herzl kívánta, hogy engem kiáltssanak ki elnöknek...*”

Gábel Gyula nyugalmazott tanár ezeket írja egy hozzánk jutott írásában:

„Abban a cikkben, melyet Te, Te értékes *Bettelheim Samu* a Pesti Izr. Hitközség mai vezetőségének glorifikálására, vagy jobban mondva: *tisztábjektetésére* és a Cioniz-

mus leglelkesebb szolgájának, *Patai Józsefnek, összevissza-marására* az „Egyenlőség”-ben, hol gerinctelen hajlongások, hol vad indulattal, megírtál — engem az első pilanatokban megdermesztett...”

Majd később:

„Hát kedves *Bettelheim Samu,* nem a hadakozó „két sárkány”, hanem a Te alázatos, hűséges híved, munkatársad, most már elagott nagy tisztelőd fogja böles koponyádát karmai közé kaparintani, teljesen sarokba szorítani, vaskos tévedéseidre rávilágítani és pedig:

1. *Csak nem rég ócsároltad előttem a bűnös hadat, a Pesti Izr. Hitközség vezető embereit.* Hát mikor tévedtél, akkor: mikor bűnös hadnak mondtad őket, vagy most, mikor agyon akarod őket ölelni? Hát miért történt ez. Hisz evvel a társasággal csak vasseprűvel kell elbánni! — De értelek, Öregem, talán éppen a *vesztükre öleled őket* ilyen veszedelmes erővel... Én most azonnal foglalkoznám itt a szövetséges urak nem hófehér lajstromával, de a „Mult és Jövő” terjedelme csak 16 oldal, ez a fekete lajstrom pedig vaskos két kötetre terjedne, amit dossziéjeim is bizonyítanak. — A Pesti Izr. Hitközség megérették a falevél sorsára: öszkor avarba hullani.

2. *Nem felel meg a való ténynek, hogy Patai József,* akit 35 esztendő óta mint ellenfeletem ismerek, a *cionista mozgalmat valaha is támadta,* mint szellemesen Te mondd, bombázta volna. — Ellenkezőleg. Ő volt 1902-ben a Budapesti Magyar Cionista Egyesület ifjú gárdájának legintranzingesebb inspirátora és mozgatója, aki, amint ezt egy előttem fekvő, 1903. október 15-én megírt, elsárgult okmány bizonyítja, engemet bombázott, mint a cionista sajtó, az „Ungarische Wochenschrift” szerkesztőjét azért, mert a Cionizmust nem szolgáltam eléggé radikálisan...”

És végül álljon itt dr. *Kahan Nison* ügyvédnek, a magyar cionizmus egyik vezető egyéniségének dr. *Patai József*hez intézett levele:

„*Bettelheim Samu kvalifikálatlan támadásaival,* úgy gondo-

UTLEVÉL KÉPEK
azonnal
2 drb rendelésnél darabja **48** fill.
MÜTEREM
PÁRISINAGYÁRUHÁZ-ban

ÉRTÉSÉGZETT harminckétes, zsidó vallású felhirdetők vagyok. Vagyonom, mindennem van és mégis étes a ház... nagyon egyedül vagyok. Ezután keresek egy hozzáillő urileányt feleségül, aki távol a nagyváros zajától boldog házaságban élne velem. Bizalommal megírt választ. ANYAGI NEM ÉRDEKEL! kiadóhivatába kérek.

lom", írja levelében dr. Kahán, nem érdemes foglalkozni. Épügy felesleges a Te cionista meggyőződésed és Palesztinaszeretetedet tanusítani. Mi, akik Veled együtt ott voltunk 1903-ban a Makkabea megalapításánál és akik lelkesedtünk a Te cionista dalaidon, akik láttuk amint zseniáltságoddal és évtizedekig tartó fáradtságod munkával leraktad alapjait a magyar-zsidó kulturának és sokezer hívőt szerzettél a Palesztinaépítés szent ügyének előttünk és biztosíthatlak, hogy minden beesületes zsidó úgy gondolkodik erről mint szűkebb baráti köröd — *Te nem szorulsz semmiféle védelemre vagy rehabilitációra. A külföldi zsidóság előtt pedig Te reprezentáld úgyszólván egyedül a magyar zsidó kulturát.* Kuriózumképen megemlítem csupán, hogy régi irataim közt ráakadtam egy 1905-ben kinyomatott sékellistára, melyben Te ott szerepelsz a magyar cionizmus megalapítói közt és ott szerepel a most elhunyt dr. Munkácsi Bernát is.

Hogy *Bettelheim* Samu jónak látja kirohanásait mint a magyar cionizmus megalapítója és volt elnöke" ezignálni, az mindenesetre *Bettelheimre* vall. Mint tudod, *Bettelheim* már a háború óta háttal fordított a cionizmusnak, a cionisták kerülték vele az érintkezést és *Bettelheim* mint volt cionista elnök nem átalotta, hogy lapjában a cionizmus ellen ádáz harcot folytasson. Hogy *Bettelheim* magának vindikálja a magyar cionizmus megalapítójának címét, ez történelmi távlatból nézve a dolgokat, *kissé furcsa*. *Bettelheim*nek kétségtelenül érdemei voltak a magyar cionista mozgalom megszervezése körül, de voltak, akiknek érdemei legalább is oly mérvűek voltak mint *Bettelheim*é, hogy csak egy férfit említek: dr. Rónai János ügyvéd, aki az I. cionista kongresszuson, mint delegátus résztvett, akit *Herzl* megbízott a magyar cionista mozgalom megszervezésével és aki *Herzl* kívánságára 1902-ben a magyar cionista szervezet első elnökévé választottat (Rónai 1919-ben Budapesten halt meg és a rákoske-

resztúri temetőben nyugszik, szemben *Schönfeld* József barátunk sírjával), úgy gondolom legalább annyi joggal nevezhette volna magát a magyar cionizmus megalapítójának, de ezt soha nem tette, mert szerénysége és cionista elvhűsége ezt meg nem engedte volna. Egyéb-

ként Rónaival is *hadilábon állott Bettelheim*, aki Rónai mellett a szervezet titkári állását töltötte be.

Egyelőre elég ennyi. Úgy érezzük, hogy nekünk felesleges ezúttal véleményünket leszögezni. A leközölt dokumentumok eleget mondanak...

A talmudszöveg megrögzítésének megkezdéséről

Írta: GOLDBERGER IZIDOR tatai főrabbi

Szura, Naharden, Machuza főiskolái mellett igen jelentékeny szerep jutott Pumpaditának is a babiloniai zsidóság életében a talmud keletkezése korában. Ezen jesivának tekintélyre és korra egyik legfelsőbb egyénisége Jehuda bar Jechezkiel volt. Ennek bizonyítására elégséges feltüntetni, hogy áttekintésem szerint a talmudban neve ezernél többször fordul elő. Különösen jellegzetes, hogy szurai mesterének, Rábnak több mint háromszáz, nehardeai tanítójának, Sámuelnek több mint kettőszázötven közlését hagyta, őrizte meg az utókor részére (Encyclopädia Judaica VIII., 957).

A könyvnyomtatás nagy lendülettel jelentett a tudomány számára. Eredménye felbeszülhetetlen. Egyben azonban igen károsnak bizonyult. Az emlékező tehetség virtuositásának majdnem esődjét okozta, idézte elő. Mivel a másolás igen költséges volt, könyvhiányban szenvedtek. Akarva nem akarva a tudomány művelőinek ma előttünk elképzelhetetlenül nagy mennyiségű anyagot kellett a könyvnyomtatás feltalálása előtt belemézniök. És ebben Jehuda bar Jechezkiel olyan hatalmasakat produkált, hogy a még vele járó kombináló és egyéb képességei folytán: nagyszűnek, gyorselműjének, élesfelfogásúnak (sinánó) nevezi mestere. Néhány szúra ragnak a tanítói és társai révén tudomására jutottak, amelyeket agyában úgy rögzített meg, hogy majdnem szósz szerint hagyta azokat az utókorra.

Előtérben állanak a jogi dolgok.

A jurisdikciót a rómaiak már évszázadokkal előbb kivették Palesztinában a zsidók kezéből. Babiloniában viszont e téren önállóak voltak. Mint a pumpeditai főislá vezetője, az elpusztult nehardeai utódja, ezen a téren volt kénytelen működni. Idővel rákényszerült bizonyos, előttünk ma már nem egészen tisztán álló no'rák szerint eljárni. Nincs kizárva, hogy ezeket, sőt talán az egyes eseteket is emlékeztető jelekben, jegyekben, jegyzetekben a maga sőt talán tanítványai részére is *laza lapokon* papírra vette.

Hazánkfia, dr. *Funk* Salamon boskowitzi (később bécsi) rabbi, *Die Entstehung des Talmuds* című művében (108. oldal alul) beszél „der von R. Jehuda redigierte Talmud zu Nesikin” létezett munkáról. Azt kellene ezek után feltételeznünk, hogy mint szerkesztőt vagyunk kötelesek, kénytelenek a híres ámorát magunk elé állítani. Holott ez a modern alapon álló feltevés nem egyeztethető össze a több mint ezerhatszáz év előtti kor állapotával, körülményeivel. Maga *Funk* is érzi, feltevésének bizonytalanságát, mert szavai után, bár más hypothesisre, azt mondja „kann nicht mit Sicherheit behauptet werden”.

Az adatok nem engedik meg reb Judát a mai értelemben vett „redakteur”-ként, szerkesztőként magunk elé állítani. Csupán annyit hogy a tanítói, társai által és a maga szerzett talmudi anyagot bizonyos szilárd megszövegezésbe határozta. És ezen megstilizálást ráhagyta hallgatóira. Ezen megállapítással a következőket akarom kifejezésre juttatni.

Nem jogosult az a gondolat, hogy reb Jehuda könyvet akart volna bárki kezébe adni. Hanem emlékező tehetségében, agyában

NEUWIRTH TESTVÉREK

Órák- és ékszerészek
Budapest VI., Király-u. 28. Telefon: 125-084

Alkalmi és nászajándékok, briliáns ékszerek,
ezüst gyertyatartók, serlegék, menorák, tóra-garnitúrák

nagy választékban! **Alkalmi vételek.** Saját műhely! Szombat- és ünnepnap zárva!

megszilárdítani óhajtott a másoktól átvett és a maga kikutatott tanokat. Ezen anyag megrögzítésére jelentékeny terjedelménél fogva nagy felkészültségre volt szükség. De főleg odaadásra, amely hozzátapadt a tanhoz. Az emlékezőtehetség biztosítására mindazonáltal alátámasztás szükségeltetett, amidőn már a misna befejezése után a második ámoranemzedék talmud-anyaghalmaza jelentékenyen meggyarapodott. Egyes témákat (szugjókát) ha nem is fűzetbe (könyvről egyáltalában szó sem lehet), de *laza papírokra*, kisebb cédulákra, főleg a tanítványok a maguk magánhasználatára, emlékeztetésül egy-egy jellegzetes betűvel, később egy-egy szóval, majd igen rövidre

szabott mondatocskával jeleztek. Nincs kizárva, hogy ezt Pumpeditában már reb Juda életében megtették a tanítványok és ezt a mester esetleg meg nem akadályozta, sőt bonyolultabb témánál önmaga is megtette. Ez azonban nem ad nekünk olyan feltevése sem módot, sem okot, hogy őt a mai kor elképzelése szerinti szerkesztőnek állítsuk szemünk elé.

Szerintem annyi áll az igazságban a legközelebb, hogy őt a *laza lapok* összegyűjtésének megkezdésében főleg a jogi témáknál (szugjónál) mint első faktorok egyikét és kiválóságát képzeljük el. A gyűjtés munkája megindulván elhunyt után tovább fejlődött. Erről más-kor óhajtok beszámolni.

A zsidók köz- és magánjoga Lengyelországban

Irta: Dr. STEIN ARTUR

A zsidók elleni korlátozó intézkedések tulajdonképpeni forrása az a világnézet, amelyet ma nemzeti szocializmus néven ismerünk, de amely — ha más elnevezés alatt és ha több-kevesebb változással — lényegileg megvolt már a múltban is.

Ezt a világnézetet áthidalhatatlan ellentét választja el mind a judaizmustól, mind a krisztianizmustól.

A *judaizmus* ugyanis minden jó embernek — a nemzsidónak is — még a túlvilági boldogsághoz való jogosultságát is elismeri, tehát a legnagyobb jutalomból sem zár ki senkit, aki jó. — tartozzék bármely fajhoz, bármely valláshoz.

A *krisztianizmus* pedig a jogok teljességében csak az Egyházhöz tartozókat részesíti ugyan, de viszont az Egyházhöz való tartozást nemcsak lehetővé teszi, de sőt szinte erőszakolva: így akarja elérni, így akarja lehetővé tenni, hogy minden ember részesüljön a jogok, a kegyelmek teljességében, mert csak így válósíthatja meg, érheti el kitűzött célját — az egy akol, egy pásztor.

Ezzel szemben a *nemzeti szocializmus* nemcsak korlátozza a jogosultak, a kiváltságosak körét, hanem kifejezetten ki is zárja, egyenesen lehetetlenné teszi a jogosultak körébe való bejutást: a nemzeti szocializmus jogosultjai zárt kört alkotnak.

A judaizmus megkívánta jóság, a krisztianizmus megkövetelte Egy-

házhöz való tartozás, az emberektől *fiúasó*, az emberek által teljesíthető feltétel. A nemzeti szocializmus által megkövetelt vérszerinti leszármazás, vérszerinti kapcsolat az ember akaratelhatározásán kívül esik, emberi akaratból meg nem válósítható, nem teljesíthető, el nem érhető. Aki a körön kívül van, az oda be nem juthat.

A nemzeti szocializmusnak legáltalában oly lényeges alapelve az a pozitívum, hogy birodalmi polgár (Reichsbürger) csak német, vagy vele rokonvérű (Die Staatsangehörigen deutschen oder artverwandten Blutes) lehet, mint az a negatívum, hogy a nem-német vagy a némettel nem rokonvérű, de különösen zsidó, nem lehet birodalmi polgár és a birodalmi polgársággal járó jogosultságokat *soha* meg nem szeresheti, soha el nem érheti. „Ein Jude kann nicht Reichsbürger sein. Ihm steht ein Stimmrecht in politischen Angelegenheiten nicht zu; er kann ein öffentliches Amt nicht bekleiden.” A zsidó tehát teljesen jogfosztott, akinek legfeljebb csak kötelességei lehetnek a kötelességekkel korrespondáló jogok nélkül.

A zsidóság szenvedő alanya ennek a világnézetnek, amely a zsidót tekinti a legalacsonyabbrendű fajnak, miért is a vele való keveredést, sőt érintkezést is a legszigorúbban tiltja, minthogy bármily érintkezés helyrehozhatatlanul súlyos veszélyeket rejt magában a magasabbrendű, különösen német fajúakra. A „Zum Schutz des deutschen Blutes und der deutschen Ehre”, a német vér és a német becsület védelméről szóló törvényezést a legteljesebb korlátozó intézkedéseket tartalmazza a zsidókkal szemben.

A judaizmus, amely fajra és valásra való tekintet nélkül minden jó embert elismer és a nemzeti szocializmus, amely nemcsak kiemel egy fajt és a többi fölé helyezi,

hanem fajokat, különösen pedig a zsidókat, minden emberi jogtól megfoszt és abból azt soha el nem érhetően kizárja: *oly két világnézeti szélsőség, amelyet áthidalni lehetetlen*. Hogy a zsidóság passzív szenvedő alanya maradt ennek a világnézetnek, ennek oka egyrészt a németiségnek számbeli fölénye, — 67 millió némettel szemben mindössze 600.000 zsidó élt Németországban a nemzeti szocializmus uralomrajutásakor, tehát a lakosságának nem is 1 százaléka volt zsidó, — másrészt kizárta ezt a zsidóknak a *judaizmusból folyó passzivitása*.

Ily körülmények között tulajdonképpen semmi akadály sem volt, hogy a nemzeti szocializmus zsidóellenes elgondolásait akadálytalanul öntse jogszabályokba és kivételes intézkedéseket léptessen mindott életbe, ahol uralomra jutott vagy a hatalomra befolyást gyakorolhatott. *Ha ennek ellenére sem tudott teljes egészében érvényesülni, ennek oka a — krisztianizmus, amely megakadályozta a nemzeti szocializmus teljes érvényesülését.*

A nemzeti szocializmus zsidóellenességének következménye ugyan is, hogy a nemzeti szocializmus nem respektálja a krisztianizmus megalapítóját, annak apostolait sem *zsidó származásukra való tekintettel*. De ugyancsak kénytelen megtagadni mind az Ó, mind az Újtestamentumot is, miután mindkettőben zsidók nyilatkoznak meg és mindkettőben a judaizmus világnézeté érvényesül.

Ezzel alapszabályként meg a kereszténységet. De területileg és személyileg is korlátozza a krisztianizmus megkövetelte aktivitást és lehetetlenné teszi az egy akol, egy pásztor megvalósítását. A nemzeti szocializmus ugyanis az általa megállapított zárt körbe csak a Blut und Boden követelményének megfelelőeket fogadja be és kizárja onnan azokat a nem-áriákat is, akik az Egyháznak behódoltak.

Minél erőteljesebben tör a nemzeti szocializmus világnézetének gyakorlati megvalósítására, annál hevesebb ellenállást fejtenek ki a krisztianizmus vallói. A nemzeti szocializmus, hogy az internacionalista krisztianizmus hatalmát megfőrtje, befolyását ellensúlyozza: a kereszténységet az ősi nacionalista pogány vallásokkal igyekszik kiszorítani.

Ez az oka annak, hogy a nemzeti szocializmussal szemben a krisztianizmus a fék, a krisztianizmus akadályozza meg, hogy a nemzeti szocializmus zsidógyűlölete féktelelenül érvényesülhessen. Minél szilár-

BETEGTOLÓ.

és ónhajtásu kocsi nagy választékban Kőcsönzés is. SIESTA BETEGTOLÓKOSIRAKTÁR Budapesten, Damjanich-utca 49. Telefon 144-793. Kéjen árjegyzéket.

ZONGORÁK, HANGSZEREK
lejobbak, legolcsóbbak

REMÉNYI hangszer-telepen

Budapest, Király-u. 58.
Kérjen 59. sz. árjegyzéket.

dabb, hithűbb keresztények voltak uralmon, annál kevésbé érvényesülhetett a jogalkotás terén a multban a nemzeti szocializmus, — csak úgy, mint napjainkban. Így alakult ki az a helyzet, hogy a zsidók elleni kivételes intézkedések a krisztianizmus és nemzeti szocializmus erejétől, hatalmától, befolyásától függött.

A krisztianizmus hívei is léptettek életbe kivételes intézkedéseket a maguk érdekében és korlátozókat a többi felekezetekkel szemben, mindott, ahol az uralmat megszerezték: e kivételes intézkedések azonban a kereszténység tekintélyének emelését és terjesztését célozták. A krisztianizmus hívei által életbelepített korlátozó intézkedések azonban nemcsak a zsidókkal szemben érvényesültek, hanem minden nem-keresztény (katholi-

kus) felekezettel szemben. Sőt, volt idő, amikor a nem katolikus keresztényekkel szemben sokkal szigorúbb korlátozó szabályok voltak érvényben, mint a zsidókkal szemben. Amikor ezen tekintélyemelésen és hitelezésen túlmenő, már üldözés jellegű szabályokat hoztak és alkalmaztak — a zsidókkal szemben ez szélsőséges antiszemizmusban nyilvánult meg — az ilyen intézkedésekben semmi sem volt a krisztianizmusból, de annál több a gyűlöletből és a politikából. Az igazságnak megfelelően azonban konstataálni kell, hogy az *Egyház feje és fejedelmei — kevés kivételtől eltekintve — az ilyen aberrációk ellen rendszerint nyíltan és határozottan állásfoglaltak.*

Mindezt bizonyítja a zsidók köz és magánjogának időnkénti alakulása Lengyelországban is.

Hátán háza, páncélháza

— Napkeleti legenda —

Ramazánra, ünnepnapra
Hívja össze a próféta,
Allah apróbb állatkáit
Tipegőit, szárnyaskáit.

Mind megjöttek idejére,
Mind ott teremt délőltrre,
Csak a csiga, meg a teknős
Került elő nagy későre.

—Hát ti ketten hová kétek? —
Kéri számon prófétájuk
És szigorú nézésével
Szegi sötét szemét rájuk.

— Csontos, porczos házikónkban
Kedvre kelve eltanyáztunk
S közel távol meggyámsról
Sorsunkról elszóftáztunk. —

Szól Szulejmán: — Viskítóknak
Ha oly nagyon kedveltitek,
Nem bánom, ha magatokon
Akár holtig viselitek. —

És azóta hordja házát
Csúszó mászó csigabiga,
S cipelgeti páncélházát
Botorkáló teknősbéka.

Kunos Ignác dr.

A londoni „Hom Exhibition“

1937 kozmetikai szenzációja
a ráncos petyhüdt,
klimaktériumban leromlott, arcbőr javításának új tudományos módja, otthoni kezelés mellett.

Felvilágosítás:

GRÉ KOZMETIKA Budapest,
IV, Petőfi Sándor-utca 10. —
Párisi-utca 3.

Ugyanott kozmetikai kurzusok,
laboratoriumi kiképzés.

A szidra margójára Börésisz

Írta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

„Börésisz bóró előkim ész hasojmáim vőesz hoórec — Kezdetben teremté Isten az eget s a földet.”

Nem azt jelenti ki az ige, hogy Isten a Teremtő, az már ismert volt, itt azt mondja az ige, hogy milyen sorrendben teremtette Isten a világot. De azért nyilván a világ szemlélete vezette el Izraelt az Isten megismeréséhez. Kitétszik ez egy prófétai igéből: „Emeljétek föl a magasba szeméteket és lássátok meg, ki teremté azokat”. A görög, a legfilozófabb nép a természet elemeire: a vízre, a tűzre, a földre, a levegőre vezette vissza a dolgok keletkezését, tehát holt princípiumokra, Izrael élő princípiumban, a teremtő Istenben kereste a lét okát.

Isten az ég s föld Alkotója, a mindenség Ura, az élők Táplálója, az ember Gondviselője, Ő csak szépnek is. Ő igazgatja az eseményeket, Ő got, optimisztikus vonást ismerve fel így az Istenben optimisztikus vonást vegyítve ekként bele a világ rendjébe: „És látá Isten, hogy minden, amit teremtett vala, ime igen jó”. Az optimisztikus messiási hit gyökerét is itt lehet keresni.

Isten Ura a világnak — ez könnyen odavezetett: Ura a történelem is Ő igazgatja az eseményeket, Ő intézi a világ sorsát is. Ő szabadtotta ki Izrael fiait a szolgaságból s Ő végül, bármilyen kanyargós uton, Jóra fogja vezetni az emberiséget. Innen a magasztosság fogalmáig az Isten ismeretében nagyon rövid lehetett az út. Isten: a Magasztos, Isten: a Szent.

E legutóbbi felismerés igen nevezetes állomás volt Izrael istenismeretének. Épen szidránk kijelentésének tükrében: „Teremté az Isten az embert az Ő képre” méltathatjuk e fölismerésnek nagy világ-raszólo jelentőségét. Az ember hasonltsa magát Istenhez erényben, erkölcsben, jóban, nemesben. „Szentek legyetek, mert szent vagyok én”.

Izrael etikai törvénye ez, amelyen a görög-római bacchanáliákban s orgiáikban, s más hasonló elfajulásokban való elmerüléstől megmentette az emberiséget.

Az iskolai idényre

a vidéken lakó izraelita szülők, ha gyermeküket a fővárosban jól akarják elhelyezni, úgy forduljanak VIRÁG GYULÁHOZ, ahol szigoruan rituális elsőrangú ellátás, gondos felügyelet és kitünő nevelésben részesülhet — két három figyermek.

Az összes középiskolák és a Zeneakadémia közelében. A legjobb referenciák!

Gim: Virág Gyula Budapest VI., Ó-utca 42. II.

Bata elhoesajítja zsidó alkalmazottait. A híres Bata cipőgyárak varsói igazgatósága megkezdte a zsidó alkalmazottak leépítését. Egyes varsói és lodzi Bata fiókok összes zsidó alkalmazottaikat elhoesátották. Az érintett alkalmazottak meg vannak győződve róla, hogy ez az antisemita akció nem találkozik a központi vezetőség helyeslésével és amint tudomására fog jutni varsói vezetőjének ez a túlkapása, azt azonnal orvosolni fogja.

HIREK

○ NAPTÁRO ○

1937 október 1. — péntek — Tisri 26 (szombat bejöv.: 5.05) — okt. 2, szombat — Tisri 27, sabosz berésisz, ros chódos bensen (heti szakasz: Berésisz, haftóra koi ómer huél, szombat kimenet.: 6.05) — okt. 3, vasárnap — Tisri 28. — okt. 4, hétfő — Tisri 29, erev ros chódos — okt. 5, kedd — Tisri 30, ros chódos chesvan első napja — okt. 6, szerda — Chesvan 1, ros chódos chesvan második napja — okt. 7, csütörtök — Chesvan 2. — okt. 8, péntek — Chesvan 3. (szombat bejöv.: 4.50) — okt. 9, szombat — Chesvan 4 (heti szakasz: Noach, haftóra: Kóni akóroh, szombat kimen.: 5.50). — okt. 10, vasárnap — Chesvan 5. — okt. 11, hétfő — Chesvan 6. — okt. 12, kedd — Chesvan 7. — okt. 13, szerda — Chesvan 8. — okt. 14, csütörtök — Chesvan 9. — okt. 15, péntek — Chesvan 10. (szombat bejöv.: 4.35).

*

— A Kispesti Izr. Jótékony Nőegylet szept. 22-én tartotta évadnyitó teadélutóját. A teadélutánra özv. Haasz Miksáné elnöknasszony hívta meg a Nőegylet tagjait, hogy a fehér asztal mellett beszéljék meg az elkövetkezendő munkaidőszak feladatait és a Választmányon kívül álló tagok is közölhessék észrevételeiket és elgondolásaikat a Vezetőséggel. Az elnöknasszony üdvözölte a nagyszámú megjelenteket és a szegények érdekében kifejtendő munka fontosságára hívta fel figyelmüket. Dr. Földényi Ferenc titkár beszámolt a lefolyt évben történetekről és kimerítően ismertette a megoldásra váró feladatokat és a lehetséges megoldási módokat. A megjelentek melegen ünnepelték özv. Haasz Miksáné elnöknasszonyt, akinek egész életét a szegények iránti gondoskodás és a Nőegylet munkájának irányítása tölti be.

62.000 font a Palesztina budget hiánya. Mint hivatalosan jelentik, az 1936/7 gazdasági év 62.000 font deficittel végződött a palesztinai kormány megállapítása szerint. Ezt a hiányt azonban fedezik az előző évben tett rezerválások. A költség-előirányzat az 1937/8 óvre 5.014.909 font bevétellel számol 5.077.169 kiadással szemben.

Egyenáramu rádiómat elcserelelném, esetleg eladnám. Cim a kiadóhivatalban.

— A Keren Hajeszod Keszthelyen. Fazekas L. Pál, a Keren Hajeszod főtárhelyi cionisták felkérésére előadást tartott az ottani hitközség dísztermében Palesztina felosztásának problémájáról. Az előadás, melyen a tudós Dr. Büchler Sándor főrabbi is megjelent, Dr. Grünwald Béla orvos nyitotta meg.

Halálozás. Barber Pál, az Angol-Magyar Bank igazgatója 54 éves korában, szeptember 22-én, rövid szenvedés után elhunyt. Szeptember 23-án kísérték utolsó útjára, a Kerepesi-úti temetőben levő családi sírboltba, barátainak, tisztelőinek és pályatársainak impozáns részvéte mellett. Lineczky Bernát főkántor gyászszövegét követően Hevesi Simon vezető-főrabbi mondott megható búcsúszókat, majd Fleissig József, az Angol Magyar Bank igazgatója méltatta az elhunytban a jó kollégát, a megértő főnököt, a kiváló tisztviselőt. Barber Pált kiterjedt rokonság gyászolja, közöttük a főváros zsidó társadalmának nem egy kitűnősége, így fivére, cserkúti Engel György igazgató, sógornője, E. Lázár Franciska, a kiváló költő és dr. Kende Artur ügyvéd, gazdasági főtanácsos.

Szamek Jenő, a Leipziger-féle szeszgyár volt műszaki igazgatója, Newark-ban (USA) meghalt. A kiváló műszaki szakember évekkel ezelőtt vándorolt ki az Egyesült Államokba, ahol önálló vállalatot alapított. Telve nagy tervekkel érte őt fiatalon és váratlanul a halál.

Súlyos veszteség érte a főváros zsidó társadalmát Weisz Mórnak, a Páva-utcai templomkörzet előjárójának halálával. Weisz Mór ismert alakja volt a zsidó felekezeti életnek. Közismert volt, nemcsak jótékonyágáról, hanem arról is, hogy kerülete felekezeti ügyeinek szentelte idejének jelentékeny részét, szerepet kért minden zsidó ügyben is. Nagy részvét mellett temették szeptember 24-én a rákoskeresztúri temetőben.

ÖZVEGY EDESANYÁM KIVÁNSÁGA, hogy mielőbb férjhez menjek bár magam sem vagyok ellene, mert már huszonöt éves elmúltam. Iskolázott, amellet házianam nevelt izraelita vallású leány vagyok. Edesanyám szőlőbirtokának egyedüli örököse vagyok hová jövődöbelim benőszülhet, vagy megfelelő partie esetén harmincezer pengő készpénzhozományt kapnék. Hozzámillió urtelmebe levelet szivesen venném. "TALPA BECSÜLTÉS" jelíggel!

Férjhezmenendők és nősülendők forduljanak bizalommal a huszonhétstendeje fennálló **Nagy Jenő** házassági irodájához, Budapest, Rákóczi út hatvanegy. Telefon. (Dizkrét, cégjelzéstelen levelezés.)

700 éves holttesteket hantolnak ki Baselben. A baseli régi zsidó temetőben talált csontokat most temették el újra ünnepélyes keretek között. Eddig mintegy 200 csontvázat ástak ki és hantoltak el újra. A feltalált csontvázak között nagyszámú volt olyanok, melyeknek fogorvósból kitűnik, hogy egészen fiatal emberek lehettek és minden valószínűség szerint nem természetes halállal pusztultak el, hanem pogrom vagy járvány következtében.

— **ÖNTUDATOS EMBEREK,** — akik bíznak, remélnék a jobb és szebb jövődöben, — igyekeznek reménységüket fokozni, mert majdnem mindenkinek van a pénztárcájában egy sorsjegy, mellyel rövid idő alatt hatalmas összegeket lehet nyerni. Akinek még nincs, rendeljen egy sorsjegyet, bármelyik főúrúsitónál. A húzások október 16-án kezdődnek.

— **Dr. Berger Sándor ünneplése.** A tapolcai hitközség elnöke Dr. Berger Sándor a napokban töltötte be életének 70-ik évét. Ez alkalomból meleg ünneplésben részesítették. A templomban Dr. Halpert Salamon főrabbi költői szépségű beszédet tartott, amelyben adta át az ünnepeltnek a díszes „morénú”-levelet. Később a hitközség vezetősége, a Nő- és Krajcáregylet, lakásán látogatta meg Dr. Berger Sándort, ahol Szűcs Jenő vezérigazgató, hitk. alelnök üdvözölte az elnököt szeretetteljes beszédben.

— **Kanizsai Dezső tanulmánya.** „A süketnéma és nagyothalló gyermekek hallásfejlesztése” címen Kanizsai Dezső, az Izraelita Siketnéma intézet méltán népszerű és tudós igazgatója értékes tanulmányt írt, amely most hagyta el a sajtót, a „Gyógyászat” különnyomataként. Kanizsai Dezső ezzel a nagy sikert elért munkájával is fokozta azt az elismerést, melyet eddigi működése során a tudományos világban kivívott magának.

Egy millió font kölcsön Palesztina mezőgazdaságának. Egy nagy amerikai bankház Palesztina narancs-ültetvényeseinek 5 millió dollár, tehát 1 millió font kölcsönt bocsátott rendelkezésére, hogy ebből az összegből propagandájukat kiterjesszék.

ZSIDÓVALLÁSÚ független negyvenöt éves özvegyasszony vagyok, szeretném hátralévő életemet egy hasonlóan joegészségnek örvendő férfi oldala mellett leélni akire magamon kívül ötvenezer pengőnyi vagyonomat is rábízhatom. Öszinte hangu levelet "TAVASZ A TELBEN" jelíggel a kiadóhivatalba várók.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Jomkippur után a kancellárián

A pesti hitközség irodáiban — vulgo: a kancellárián — a jomkippur utáni napokban a tisztviselők szokás szerint kölesönösen megkérdezték egymást, hogy hogyan telt el a böjt. Könnyű volt-e, vagy tán nehezen ment? Általános meglepetésre alig lehetett panaszt hallani. Egyikük, akit a nyomor már akaratlanul filozofussá érlelt, megjegyezte:

— Ezen nem is lehet csodálkozni. Nincs talán elég gyakorlatunk az éhezésben. De azt mondjátok meg *má nistanon*, miben különbözik ez a böjt a mi egészévi böjtölésünktől? Nem tudjátok? Megmondom. Jomkippurkor csak egy napig böjtölünk és egy napi böjt után Isten irgalomban megboesájt, míg itt a kancellárián esztendőkön át böjtölünk és akárhány évi böjtölés után is Sándor cár egyszerűen irgalmatlanul — elbocsájt.

Nincs is olyan messze Nürnberg a Sip-uccától

A nagyünnepek alatt a szünetekben a templomudvaron sok mindenről esett szó. A többi között a németországi viszonyokról is, Hitler-ről is, a nürnbergi napokról is. Ez utóbbival kapcsolatban a beszélgetők egyike szóvá tette Hitler legutóbbi kiáltványát.

— Borzadály fut végig az ember hátán, ha ilyet hall vagy olvas: Feltétlen bizalmat és engedelmességet követelünk, itt csak egy akarat érvényesülhet. El kell tiporni minden ellenkezést stb. stb.

— Jaj, de kényes lett egyszerre, mondja a másik. Borzadály fut végig a hátán? És amikor a Sip-utcában vagy a Goldmark-teremben hall efféle. Akkor nem fut végig borzadály a hátán?

Nyilasék „Stern Samu”-ja

Az egyik hetilap nagy szenzációval szolgált e héten: azt írta, hogy valamelyik nyilas tagkönyvben ott szerepel Stern Samu neve, mint aki kétszer is havi 10 P tagdíjat fizetett. A lap megjegyzi, hogy a tagok álnéven is szerepelhetnek a tagkönyvben és mintha csak ennek ki

nem mondott konzekvenciáját vonná le, Stern Samu nevét időzőjelbe teszi. Szóval mintha Stern Samu neve mögött valamelyik nyilas bújna meg.

— Lehet, mondja egy olvasónk, hogy így is van. De ha nem így volna, azon sem esodálkoznám. Ismeri az egyszeri célem-faragónak az esetét? Hát az a bizonyos célem-faragó elment a rabbihoz, hogy öneki lelkiismeret furdalásai vannak, mert ő abból él, hogy idegen isten képeit faragja és festi. Szabad-e egy igazhitű zsidónak „idegen istenből — célemből — élnie”? A rabbi elgondolkodik és ezt mondja: A kérdésre nemmel felelhetek. De muszáj annak a célemnek tökéletesnek lennie? Nem lehet pl. eggyel több vagy kevesebb újja az egyik kezén? Ki veszi azt észre és akkor mégsem az igazi célemből élsz. A cikket közlő hetilap is időzőjelbe teszi S. S. nevét, mintha azt akarná ezzel mondani: Hiheted azt is, hogy a 10 pengőket nyilasék nem is az igazi S. S.-tól kapták.

Egy tudós temetésén

Egy kiváló magyar zsidó tudóst temettünk a közelmúlt napokban. Isten nyugtassa. Ezen a temetésen a búcsúztatók között szóhoz jutott végre a tudomány képviselője is, aki a Magy. Tud. Akadémia nevében is, igen szépen, igen méltóan rajzolta meg az elköltözöttnek tudományos munkásságát és lelkiismeretes megbízhatósággal jelölte meg annak maradandó értékét. Amikor megindult a temetési menet, egy csoportban épen ezt a beszédet dicsérték.

— Csak hogy itt egy kis hiba esett a szereposztás körül. A tudós búcsúztatónak nem ezeket kellett volna részleteznie. Neki azt kellett volna elmondania és részletesen méltatnia, hogy mit alkotott a megboldogult a hitközség szolgálatában mint a hitoktatás megszervezője, nem pedig azt, hogy milyen érdemeket szerzett a finn-ugor összehasonlító nyelvészet terén. Mert ez utóbbit az elnök fejtette ki beszédében. Hogy szintén a szerepkör eltévesztéséből-e, avagy pedig csak azért, mert személyes hozzáértés alapján ő érezte magát hivatottnak

e tudományos munkásság méltatására, azt nem lehet tudni. De az is lehet, hogy csak annak a tévhitnek alapján, amely szerint a pesti hitközség elnökének hivatalból kell tudnia „tudományos” előadást tartani akár Széchenyi eszmevilágáról, akár a finn-ugor nyelvészetről...

A zsidó tanár meg a hitoktató

Van a Józsefvárosban egy középiskola, ahol akad még — csodák csodája — egy zsidó vallású tanár is. A tanár úr jomkippurkor ugyan nem tanított, de roshasonókor és szukkoszokor igen. Ehez semmi közünk sem volna — há a tanár úr a zsidó ünnepek ilyen egyéni értékeléséből levont konzekvenciát nem a zsidó diákokkal szenvedtette volna meg szukkosz félünnepi első napján csupa zsidó diákoktól szólított ki az előző napon elmagyarázott leckéből való feleletre, akik aztán sorra beszekundáltak.

— Tanulni kell, nem pedig sétálni, — mondotta a tanár úr.

A diákok hitoktatójukhoz fordultak védelemért. A hitoktató, aki miatt egy már installált, jól kvalifikált másik hitoktatónak kellett annak idején a helyét elhagynia és a most szereplő hitoktatónak átadnia csupán csak azért, mert ez utóbbi közeli rokona az Egyakarattal, szóval ez a hitoktató lerázta magáról a kellemetlen ügyet és megmondta a fiúknak:

— Ez nagyon kellemetlen ügy. Nem tehetek semmit.

A szegény gyerekek egy része — mit tehetett volna — semini acereszkor és szimchasz tórákor már elment az iskolába. Így áll hivatása és feladata magaslatán az a hitoktató, akinek érdekében egy más existenciát tólt félre az útból a kancelláriai sógorság erőszakosága.

Mosley és a Palesztina mandátum. A „The Black Shirt”, az angol Moosley párt orgánuma vezércikkében azt követeli, hogy a Palesztina mandátumot Németországnak juttassék. Németország bebizonyította szervezőképességét — írja a lap, nála jó kezekben lesz a mandátum.

50/0 kedvezményt adok aki e lapra hivatkozik. Független, öltönyt, feltöltött, gallért legolcsóbban és legszebben tisztít
GERÖFFY IMRE
vegytisztító és gőzmosóda Szondy-utca 66. Telefonhívó: 125-767

ZSIDÓ VILAGKRONIKA

A Népszövetség politikai bizottsága most kezdte meg a Palesztina probléma tárgyalását a Népszövetség plénumától kapott megbízás alapján. *Langa, Norvégia képviselője* volt ennek a vitának első szónoka, aki leszögezte hogy azok a határok, melyeket az eddigi tervek az új zsidó állam számára kilátásba helyeztek túl szűkek. Elvetette a kérdést, nem lehetne-e az ú. n. Negew területét az új államhoz csatolni? Beszéde végén kijelentette, hogy a maga részéről feltétlenül szükségesnek tartja a zsidó territórium oly megnagyobbítását, mely elegendő ahhoz, hogy a zsidó bevándorlás égető kérdése megoldható legyen. *Haiti képviselője, Frangulis* szerint a Palesztina kérdést az utóbbi idők eseményei tették különösen aktuálissá. Ezt a problémát a legmegfelelőbb módon úgy lehetne megoldani, ha minden országban biztosítanák a zsidóság számára a polgárjogok zavartalan élvezetét. Szerinte nemzetközi megállapodást kellene kötni, mely biztosítaná a zsidó polgári egyenjogúságát. *Komarniczky miniszter, Lengyelország képviselője* oly területet követelt a zsidó állam számára, mely lehetővé teszi minél nagyobb bevándorló tömegek befogadását.

A kis államok képviselői közül *Albánia megbízottja, Trascheri* a kanton szisztema mellett foglalt állást, míg *Hazoraitis* litván külügyminiszter annak a reményének adott kifejezést, hogy az új zsidó állam részére megállapítandó határok lehetővé fogják tenni az emigráció kérdésének komoly és emberséges megoldását. *Uruguay képviselője* szintén feltétlenül támogatandónak tart minden olyan megoldást, mely a zsidó nemzeti állam létrejöttét lehetővé teszi. Végül *Lettország képviselője* adott annak a reményének kifejezést, hogy a bevándorlás megszorítása csak átmeneti intézkedés lesz.

Az új Palesztina bizottság melynek az lesz a feladata, hogy Eden elgondolása szerint, az arabokkal és zsidókkal a helyszínen folytatandó tárgyalások alapján dolgozzon ki a Népszövetségtől kapott megbízás alapján egy elfogad-

ható megosztási tervet, előreláthatóan csak október végén kezdi meg működését. Igen valószínű, hogy ennek a bizottságnak több oly tagja lesz, akik már a Peel-bizottságban is részt vettek, mert fel akarják használni azt a tárgyismeretet, melyet ezek a tagok a korábbi tárgyalások folyamán nyertek. Annyi bizonyos, hogy a bizottságnak nem lesz könnyű dolga, mert, amint ezt

a legfőbb arab bizottságnak egyik tagja az „El Mokattam” című arab lap tudósítója előtt kijelentette, az arabok az új Palesztina-bizottságot bojkottálni fogják.

A felosztás kérdése úgylátszik még koránt sines tisztázva. Erre mutat *Munters* lett külügyminiszternek egy interju során tett az a kijelentése, hogy a Népszövetség ugyan kiküldött egy bizottságot a megosztás kérdésének megvizsgálására, ez azonban még nem jelenti azt, hogy a megosztás elvét magáévá tette volna.

A foglalkozásokban való arányos eloszlás problémája a zsidóságban

Irta: Dr. RÓZSA IGNÁC
VII.

Az alantas és gyűlölt foglalkozásokat két okból választják az emberek. *Vagy kényszerből, vagy a nagyobb haszon kedvéért.* A nagyobb haszon kilátása viszi a legtöbb embert arra, hogy ne törődjön a gyűlölettel és a megvetéssel, mert ezzel nagyobb gazdasági ereje tudatában dacolni is tud. Másrészt az a meggyőződése, mások gazdasági pályáját látván, hogy a foglalkozások abban az arányban nyerne elismerést és tiszteletet, amely arányban gazdasági erőt és hasznosságot mutathatnak fel.

Mihelyt az alsóbbrendűnek tartott foglalkozásról kiderült, hogy nagy társadalmi függetlenséggel jár, akkor a kényeskedők is munkát vállalnak ebben az ágban és az előbb tisztességtelennek tartott, gyűlöletes foglalkozásoknak tekintélyt kölcsönöznek.

Régen a pénzzel foglalkozókkal szemben olyan volt a közgazdasági morál, mint ma a prostitúcióval szemben a társadalmi erkölcs. Minthogy azonban az államok sem az egyiket, sem a másikat nem nélkülözhették, a fejedelmek néha kivételes bánásmódot is biztosítottak a zsidóknak

pénzügyi szolgálataik fejében, ami még fokozta a népnek a zsidók ellen való haragját.

A zsidóság minden államban szívesen elcsesérlné a kereskedelemmel való foglalkozást, annak kétes dicsőségét szívesen megosztaná másokkal, ha a beesültebb foglalkozásokban elhelyezkedhetne. Azonban ettől megválnia épp oly kevéssé lehetne szabadon, választása szerint, mint ahogy nem lett kereskedővé történelmi kényszer nélkül. Még a gazdag zsidó kereskedő is szeretett volna ettől a foglalkozástól szabadulni, mert foglalkozása a halmozott gyűlölet példája. Gazdag is zsidó is és kereskedő is...

Sokszor felmerült az a kérdés, szükséges-e a kereskedelem, melyről megállapították, hogy az általa elért eredmény illegitim és aránylag nagy, a többi foglalkozások eredményeihez képest. Persze, ezt a gazdasági tudomány analfabétái állítják, mert ezek, amikor kereskedelmet mondanak, mindig zsidóságot értenek alatta.

Már azzal is izgattak a zsidók ellen, hogy föltették a kérdést: szükség van-e a közvetítésre a termelő és fogyasztó között? Produktív foglalkozás-e a kereskedelem, vagy inproduktív?

Akik a kereskedelem inproduktívításáról beszélnek, abból indulnak ki, hogy a kereskedelem újat nem produkál, csak a meglévővel kalmárkodik. Ezek elfelejtik, mert el akarják felejteni, hogy az anyaggyűjtés, felhalmozás, át-

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Lőwy-nél Budán
II. Fő-u. 79. Tel: 151-581.
Fióküllet és telep III. Bécsi-út.
A trolleybusz indulási állomásától 2 percre van.

alakítás, díszítés, keverés, vegyítés, szállítás az *anyag értékét éppen azáltal emeli, hogy a fogyasztást lehetővé teszi*. Köz hely már az, hogy a kereskedelem útján állhatnak csak rendelkezésünkre az egész világ gazdasági és szellemi kincsei. A mérhetetlen vagyonú nábob élete olyan szánalmas és nyomorult volna a kereskedő tevékenysége nélkül, mint azé az éhes beduiné, aki a pusztában datolyák helyett igazgyöngyöket talál.

Aki mahagóni íróasztala mellett, valódi angol tollal, kínai tussba mártva azt, japán meritett papírosra ír, miközben egyiptomi cigaretta füstöt ereget keleti színyekkel borított írószobájában; aki azon gondolkodik, hogy milyen szép panama kalapot fog venni magának és ezüsttrókat a felesége születésnapjára, aki előre örül annak a jó mokka-kávének, amelyet keletindiai cukornádból készült cukorral fog meginni ebéd után; aki a világ minden írójá, tudósa, művésze, által termelt gondolatot otthon tudja élvezni, anélkül, hogy lakásából elmozdulni volna kénytelen, stb. stb. ... az nem mondhatja, hogy a kereskedelem nem termel új értéket.

Vannak, akik elismerik, hogy a *kereskedelem is hasznos foglalkozás*, csak arról panaszkodnak, hogy *többen vannak, mint kellenek*. És ezt a fölösleget csak a zsidó kereskedésben látják. Ezeknek azonban nemesak a kereskedelemben, hanem minden foglalkozási ágban fölöslegesek a zsidók...

Kérdezik, vajjon nem kevesbíthető-e legalább a számuk? Így a fogyasztás olcsóbb lesz, mert menél több kereskedő kezén megy át az árú a termelőtől a fogyasztóig, annál drágább a fogyasztás.

A gazda azt hiszi, ha a gabonakereskedő a liszt- és kenyérkereskedő haszna ki volna küszöbölhető, olcsóbb volna a kenyér, minthogy kereskedői haszon nem drágítja meg azt. Az a földműves, aki a saját búzáját sajátmaga megőrli és a házi kemencében megsüti, azt hiszi, hogy *megtakarította a malom és kenyérgyár ipari költségeit és nyereségét, továbbá a közvetítő kereskedőnek a profitját*, mégpedig a gabonakereskedőt, a liszt- és kenyérkereskedőt. Míg a kenyérrárisnál 1 kg kenyér, mondjuk 30 fillér, neki alig van 15 fillérjébe.

Ez a földműves azonban téved, ha azt hiszi, hogy most féláron kapta a kenyeret. Ha jól átgondolja és kiszámítja *annak a munkának az értékét, amelyet a közvetlen fogyasztása érdekében maga és családjá végezt, azt fogja észrevenni, hogy drágábban fogyasztja saját készítményű kenyerét, mintha a búzáját előbb a gabonakereskedőnek, ez a malomnak, ez a lisztkereskedőnek, ez a péknek, ez a kenyérrárisnak adta volna el és ő ettől az utóbbtól kétszeres árban kapta volna meg.*

Ennek oka az, hogy a technika haladásával és a termelt anyagok tömegével mindinkább kevesedik a termelési költségek.

A saját-termelő ipari technikája a legprimitívebb és a termelendő anyag nagyon kevés, úgy, hogy azzal a munkával amelyet saját kenyerére előállítására fordított, modern malomban és kenyérgyár-

ban sokkal nagyobb mennyiségű kenyeret termelhetnek.

A malmoknak nagy tömege búzára, a kenyérgyáraknak nagy tömegű lisztre van szükségük, hogy olcsón termeljenek és mint hogy a termelők az ország, sőt az egész szárazföld különböző részein vannak, a kereskedők gyűjtik össze és juttatják el a gabonát hozzájuk, így hozzájárulnak ahhoz, hogy a termelési költségek kisebbedjenek, tehát a fogyasztás olcsóbb legyen. Ez a nagybani termelés annyival olcsóbb, hogy még a kereskedőnek is jut az eladási árból.

Minthogy a termelés- piac-fogyasztás útját az iskolázatlan termelő nem látja át, az izgatás, mely mindig a tudatlanok táborában hódít legkönnyebben, a drágaságért a kereskedőt teszi felelőssé, nálunk egyszerűen a „zsidót.” (Folytatjuk)

Emlékek

BÁRON JÓNÁS

Írta: FELEKI SÁNDOR

(14)

A szegényeket szíves örömmel kezelte ingyen, de arra nagyon ügyelt, hogy a gazdagok be ne csapják őt. Egy kaposvári kereskedő, midőn operálattása után távozni készült a kórházból, így szólt a tanárhoz: Miután isten megsegített, holnap szeretnék hazautazni. Báron sejtve azt, hogy az istenre való hivatkozással a honoráriumot akarja leszorítani a beteg, így szólt: És miért nem segített az isten magának Kaposvárott? — Egy másik beteg így búcsúzott tőle: Miután isten és tanár úr segített rajtam, szeretnék már hazautazni. Báron gyanítva azt, hogy a beteg csak a fél honoráriumot óhajta kifizetni s a másik felét az úristennél kívánja kiegyenlíteni, így szólt: Kedves barátom, maga csak fizesse ki nekem az egész operációnak árát! Társammal majd válahogy én győzem meg.

Egy vidéki beteg egy igen, kis jelentéktelen tálgyóggal kereste fel, hogy azt megoperálja. Szörnyen elnémult, mikor a tanár ezért ötszáz forintot kért. Azzal indokolta, hogy aki ilyen eséklyességgel vidékről ő hozzá jön, az nagy úr s az fizesse meg az árát.

Se szeri, se száma a kedves anekdotáknak, de szívre szabott helyünk nem engedi meg folytatásukat. Csak azt hangsúlyozom, hogy amily szigorúan követelte a gazdagoktól a honoráriumot, oly nobiles és elnéző volt szegényekkel szemben, kik még most is áldják az ő nemes, jó szívét.

1911. augusztus 16-án Bad Ischlbé kaptam a szomorú sürgőnyt, várat-

lan elhunytáról. Másnap legnagyobb megdöbbenésemre, levelet kaptam tőle, aki már akkor 24 órája halott volt. A halál napján írhatta s adta postára. Feleségemnek s nekem szólt, a következőképen: „Buda-pest, 1911. augusztus 16. Kedveseim! Kártyákatok örömmel vettük. Mi, hála Istennek, szintén mind jól vagyunk. Dacára néhány kiadás esőzésnek, nagy meleglet kell itt tőrünk. Azonban Siófokon (itt nyaralt családjá) aránylag mégis sokkal kisebb a hőség s a levegő is jobb. Siófokon annyi vendég van, hogy egy kicsit sok, mert azok, kik különben Abbáziába mentek volna, a cholera miatt Siófokra szorultak. Sok üdvözzettel mindnyájatoknak Jónás.” Ezt a levelet, mint megboldogult nagybátyámnak valószínűleg utolsó kézírását, kegyelettel és szeretettel őrzöm.

Emléke, mint nagy orvosé, nagy tudósé és nagy emberé, most is ép oly elevenen él, mint fél század előtt és még most is sok-sok száz volt betegre említi nevét hálával és szeretettel. Mint a szegény földhöz ragadt gyöngyösi hitközségi kántor fia küzdötte fel magát a tudósok első sorába s maradt mindvégig a zsidó hitnek lelkes harcosa.

En réá, mint nagybátyámra, aki életutamat negyven éven át szerető szívvel és aggódo gondnal irányította, könnyes szemmel és mélységes hálával gondolok. Oly közlőrl, mint én, kevesen láthattak lelkületébe, melyből napfényes meleg és jószág áradt.

(Folytatjuk)